

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Julkaisija VALTIONEUVOSTON KANSLIA		KUVAILULEHTI 26.6.2013	
Julkaisun laji Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti		Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia	
Tekijät Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö (VM)		Toimielimen asettamispäivä 18.10.2012	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Talousnäkymät ja palkanmuodostus Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Tiivistelmä Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportissa selvitetään ansioiden, hintojen ja ostovoiman sekä kilpailukyyn kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta, joka on julkaistu VM:n kansantalousosaston suhdannekatsauksessa 19.6.2013. Suomen talous supistui viime vuoden lopulla ja vajosi tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä taantumaan. Toimikunnan hyödyntämän valtiovarainministeriön suhdanne-ennusteen mukaan Suomen bruttokansantuote supistuu tänä vuonna 0,4 prosenttia, vaikka talouskasvun oletetaan käynnistyvän vuoden toisella puoliskolla. Työllisyystilanne heikkenee v. 2013 ja työttömyysaste kohoaa 8,3 prosenttiin. Vuonna 2013 ansioiden nousu hidastuu 2,1 %:iin ja inflaatio 1,7 %:iin. Koska tulevat palkkaratkaisut eivät vielä ole tiedossa, v. 2014 ansiokehityksen oletetaan jatkavan kehittymistään kuten kuluvana vuonna ja ansiotasoindeksi nousee 2,1 %. Myös kuluttajahintojen ennustetaan nousevan 2,1 % v. 2014, jolloin reaaliset ansiot eivät nouse. Ostovoima supistuu 1,1 % tänä vuonna ja 0,7 % ensi vuonna. Kuluvana vuonna ostovoiman alenemisesta 0,4 prosenttiyksikköä on näennäistä ja johtuu Yle-veron käyttöönotosta. Tehdasteollisuuden kilpailukyky ei ole toipunut finanssikriisiä edeltäneelle tasolle. Nimellisillä yksikkötyökustannuksilla mitaten tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkeni viime vuonna toista vuotta peräkkäin. Suomen kilpailukykyä rasittaa myös vaihtosuhteen heikkeneminen ja välituotteiden kautta tulevat kustannuspaineet. Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan kokoonpanoon kuuluvat: Antti Aarnio (STTK), Jorma Antila (Metalliliitto), Margareta Heiskanen (KT), Jari Haapasalmi (EK), Erno Järvinen (MTK), Eugen Koev (Akava), Jarkko Kivistö (SP), Olli Koski (SAK), Timo Lindholm (SY), Hannele Orjala (TK), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (STTK), Helena Pentti (SAK), Seppo Saukkonen (EK), Pekka Sinko (VNK), Pentti Tuominen (VM), Jonna Berghäll (VM), Jukka Pekkarinen (VM, pj.), Mikko Spolander (VM, vpj.), Meri Obstbaum (VM, siht.) ja Samuli Pietiläinen (VM, siht.).			
Avainsanat palkanmuodostus, kilpailukyky, ostovoima			
Sarjan nimi ja numero Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti 26.6.2013		Kieli Fi	Kokonaissivumäärä 36
Kustantaja Valtioneuvoston kanslia		Julkaisun jakelu Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi	
Taitto Valtioneuvoston kanslia, Anja Järvinen		Painopaikka Raportti julkaistaan ainoastaan sähköisesti PDF:nä	Luottamuksellisuus Julkinen

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 26.6.2013	
Typ av publikation Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
Författare Sekretariatet för utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen (FM)		Datum då utredningen tillsattes 18.10.2012	
Publikationens namn Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Referat Inkomst- och kostnadsutvecklingsutredningskommissionens uppföljningsrapport om lönebildningen redogör för utvecklingen och utvecklingsutsikterna för inkomsterna, priserna och konkurrenskraften samt löntagarnas köpkraft. Kommissionen utnyttjar finansministeriets konjunkturöversikt i sina uppskattningar. Den prognos som utnyttjats ingår i konjunkturöversikten som finansministeriets ekonomiska avdelning gav ut den 19 juni 2013. Den finländska ekonomin krympte i slutet av fjolåret, och sjönk under det första kvartalet i år i recession. Enligt finansministeriets konjunkturprognos som kommittén utnyttjat kommer Finlands bruttonationalprodukt att minska med 0,4 procent i år, även om tillväxten förväntas komma igång under andra halvan av året. Sysselsättningsläget kommer att försvagas 2013 och arbetslöshetsgraden höjs till 8,3 procent. År 2013 kommer löneutvecklingen att avta till 2,1 % och inflationen till 1,7 %. Eftersom de kommande löneuppgörelserna är oklara, beräknas 2014 års löneutveckling följa trenden under innevarande år, vilket betyder att lönenivåindexet höjs med 2,1 %. Konsumentpriserna beräknas också stiga med 2,1 % år 2014, vilket betyder att de reella inkomsterna inte höjs alls. Köpkraften minskar med 1,1 % i år och med 0,7 % nästa år. Under innevarande år medför ibruktagandet av rundradioskatten en skenbar minskning av köpkraften med 0,4 procentenheter. Fabriksindustrins konkurrenskraft har inte återställts på nivån före finanskrisen. Mätt med de nominella enhetskostnaderna försvagades fabriksindustrins konkurrenskraft i fjol andra året i följd. Finlands konkurrenskraft belastas även av den försvagade bytesbalansen och kostnadstrycket som förmedlas via mellanprodukterna. Utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen består av: Antti Aarnio (FTFC), Jorma Antila (Metallförbundet), Margareta Heiskanen (Kommunarbetsgivarna), Jari Haapasalmi (Finlands Näringsliv), Erno Järvinen (MTK), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (FFC), Timo Lindholm (FF), Hannele Orjala (Statistikcentralen), Jussi Mustonen (Finlands Näringsliv), Seppo Nevalainen (FTFC), Helena Pentti (FFC), Seppo Saukkonen (Finlands Näringsliv), Jarkko Kivistö (FB), Pekka Sinko (SRK), Pentti Tuominen (FM), Jonna Berghäll (FM), Jukka Pekkarinen (FM, ordf.), Mikko Spolander (VM, vice ordf.), Meri Obstbaum (FM, sekr.) och Samuli Pietiläinen (FM, sekr.).			
Nyckelord lönebildning, konkurrenskraft, köpkraft			
Seriens namn och nummer Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling 26.6.2013		Språk Fi	Sidantal 36
Förläggare Statsrådets kansli		Distribution Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi	
Layout Statsrådets kansli, Anja Järvinen		Tryckort Rapporten publiceras endast elektroniskt som PDF-fil	Sekretessgrad Offentlig

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	7
1 SUHDANNEKUVA VUOSILLE 2013–2015	8
Yleinen talouskehitys	8
Ajankohtainen työmarkkinatilanne	8
Muutoksia veroissa ja etuuksissa	11
2 ANSIOKEHITYS	13
Palkat	13
Ansiokehitykseen vaikuttavat rakenteelliset tekijät.....	15
Palkankorotusten luokittelu.....	16
3 HINNAT JA OSTOVOIMA	17
Hinnat	17
Palkansaajien ostovoima	18
4 TALOUDEN KILPAILUKYKY	21
Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella.....	21
Kustannuskilpailukyky.....	23
Muut koko talouden kilpailukyyn indikaattorit	27
Kilpailukyky ja tulonmuodostus	27
LIITETAULUKKO	32

TIIVISTELMÄ

Suomen talous supistui viime vuoden lopulla ja vajosi tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä taantumaan. Toimikunnan hyödyntämän valtiovarainministeriön suhdanne-ennusteen mukaan Suomen bruttokansantuote supistuu tänä vuonna 0,4 prosenttia, vaikka talouskasvun oletetaan käynnistyvän vuoden toisella puoliskolla. Talouskehitys Euroopassa on ennustejaksolla heikkoa ja maailmankaupan kasvu hidasta. Ulkoisesta ympäristöstä ei siten ole odotettavissa merkittävässä määrin vetoapua Suomen taloudelle seuraavan parin vuoden aikana. Vuoden 2014 talouskasvuksi VM ennustaa 1,2 % ja v. 2015 talouden ennustetaan kasvavan 1,9 %.

Nimellispalkkojen nousuvauhti ansiotasoindeksin mukaan hidastuu kuluvana vuonna noin prosenttiyksikön edellisestä vuodesta 2,1 prosenttiin. Kuluttajahintojen ennustetaan kohoavan keskimäärin 1,7 % kuluvana vuonna, jolloin reaalisen ansiotasoindeksin nousuksi muodostuu 0,4 %. Koska tulevia palkankorotuksia ei vielä tiedetä, ennusteessa puhtaasti teknisenä oletuksena ansiotasoindeksi ennakoidaan kasvavan vuosina 2014–2015 kuluvan vuoden vauhtia. Koska inflaation ennustetaan kiihtyvän 2,1 prosenttiin ensi vuonna, reaalisten ansioiden ei ennusteta nousevan. Reaaliensioden nousu jää myös vuonna 2015 miltei olemattomaksi.

Palkansaajien käytettävissä olevat reaalitulot, eli ostovoima, alenee kuluvana vuonna 1,1 %. Palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman supistumisen taustalla on vaimean reaaliensiokehityksen lisäksi työllisyystilanteen heikkeneminen. Myös ostovoimakorjauksen tekemättä jättäminen tuloveroasteikkoon vuonna 2013 ja arvonlisäverokantojen korottaminen prosenttiyksiköllä vaikuttavat ostovoimaa supistavasti. Yleisradioveron käyttöönotto heikentää laskennallisesti ostovoimaa kuluvana vuonna. Tämä näennäinen vaikutus koskee vain vuotta 2013. Ilman yleisradioveron käyttöönottoa palkansaajien ostovoima heikkenisi kuluvana vuonna 0,7 %. Koska työllisten määrä tänä vuonna vähenee, yksittäistä työssä olevaa palkansaajaa kohden laskettu ostovoima heikkenee vain 0,5 %. Vuonna 2014 palkansaajien ostovoima yhteensä alenee 0,7 % ansiotulo- ja hyödykeverojen kiristyessä edelleen. Palkansaajien ostovoiman ennustetaan kääntyvän kasvuun v. 2015 työllisyystilanteen parantuessa.

Tehdasteollisuuden kilpailukyky ei ole toipunut finanssikriisiä edeltäneelle tasolle. Nimellisillä yksikkötyökustannuksilla mitaten tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkeni viime vuonna toista vuotta peräkkäin. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden nopea tuottavuuskasvu hillitsi tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kasvua 2000-luvun alkupuolella, mutta finanssikriisin puhkeamisen jälkeen näin ei ole enää ollut. Palkansaajakorvausten ennakoidaan kuluvana vuonna jatkavan talouskehitykseen nähden ripeää kasvua ja kilpailukyvyn ennustetaan heikkenevän edelleen.

1 SUHDANNEKUVA VUOSILLE 2013–2015

Yleinen talouskehitys

Euroalueen toipuminen taantumasta on viivästynyt ja kasvun käynnistymistä odotetaan edelleen. Valtiovarainministeriön ennusteessa euroalueen taloudellinen aktiviteetti laskee kuluvana vuonna 0,5 % ja ensi vuonna päästään vain reilun puolen prosentin kasvuun. Maailmankaupan kasvu on hidasta ja pysyy ennusteperiodin ajan selkeästi alle pitkän aikavälin keskiarvon. Ulkoisesta ympäristöstä ei ole odotettavissa merkittävässä määrin vetoapua Suomen taloudelle seuraavien parin vuoden aikana.

Suomen BKT:n ennustetaan supistuvan kuluvana vuonna 0,4 %. Sekä suhdanneluonteisten että rakenteellisten tekijöiden johdosta erityisesti teollisuuden tuotanto supistuu merkittävästi. Kuluvana vuonna teollisuuden tuotanto laskee 4,5 % edellisestä vuodesta eikä palveluidenkaan tuotanto lisääny kuin 0,3 %. Yksityisen kulutuksen näkymät ovat kevään aikana heikentyneet ja investointinäkymätkin ovat heikot. Yksityiset investoinnit vähenevät kuluvana vuonna 4,5 % johtuen etupäässä talonrakennusinvestointien laskusta. Suomen viennin volyymi pysyy kuluvana vuonna viime vuoden tasolla. Vaisu vientikehitys yhdessä heikon kotimaisen kysynnän kanssa vetää kuluvan vuoden tuonnin lievään laskuun. Vaihtotase pysyy edelleen alijäämäisenä.

Työttömyyden kasvu kiihtyi kuluvan vuoden alkupuolella ja työllisyystilanne on edelleen heikentynyt. Kuluvana vuonna työllisten määrä vähenee 0,7 % ja työttömyysaste kohoaa 8,3 %:iin. Kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan tänä vuonna 1,7 % edellisestä vuodesta ja ansiotasoindeksin mukainen ansioiden nousu on ennusteen mukaan 2,1 %.

Valtiovarainministeriön ennuste perustuu oletukseen kasvun käynnistymisestä jo kuluvan vuoden toisella puoliskolla. Vuoden 2014 talouskasvuksi ennustetaan 1,2 prosenttia. Yksityinen kulutus kasvaa v. 2014 edelleen maltillisesti, 0,8 %, etupäässä heikon reaaliansoikehtyksen johdosta. Vienti kasvaa kansainvälisen kysynnän lisääntyessä etenkin investointitavaroihin liittyvien palveluiden myötä. Vaihtotaseen alijäämän ennustetaan pienenevän maailmankaupan kasvun vauhdittuessa. Työllisyyden kasvunäkymät ovat vielä ensi vuonna heikot.

Ennustejakson viimeisenä vuotena 2015 BKT:n kasvuksi muodostuu 1,9 %. Historian valossa puhutaan vaimeasta kasvusta vuosien 2013–2015 kumulatiivisen kasvun jäädessä vain 2,7 prosenttiin. Julkista taloutta tasapainottavista toimenpiteistä huolimatta julkisyhteisöjen rahoitusasema säilyy alijäämäisenä ja julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen lähestyy EU-maiden sopimaa 60 prosentin rajaa ennusteperiodin lopulla.

Ajankohtainen työmarkkinatilanne

Vuoden 2012 viimeisellä neljänneksellä työllisyys kääntyi selkeään laskuun ja heikentyminen on jatkunut kuluvan vuoden alkupuolella (kuvio 1). Työllisten määrä väheni vuoden 2013 tammi-huhtikuussa miltei prosentin edellisen vuoden vastaavasta ajanjaksosta ja tehdyt työtunnit supistuivat vielä enemmän. Viime vuoden kesän jälkeen alkanut työttömyyden kasvu kiihtyi alkuvuonna ja työttömyysaste oli tammi-huhtikuussa keskimäärin reilu puoli prosenttiyksikköä korkeampi kuin viime vuoden alkupuolella.

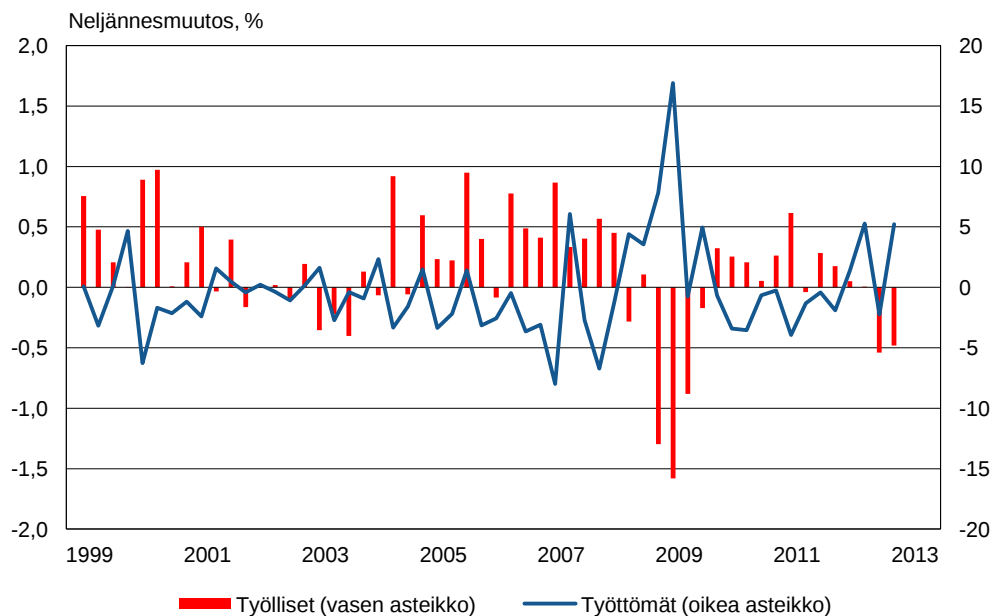
Työllisyysennuste perustuu oletukseen tuotannon kasvun käynnistymisestä kuluvan vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. Kasvun käynnistyminen ei kuitenkaan välittömästi paranna työllisyyttä, joka jatkaa heikkenemistään vielä jonkin aikaa ja tasaantuu sitten viime vuotta selkeästi

matalammalle tasolle. Työttömyyden ennakoidaan myös edelleen kasvavan kuluvana vuonna ja vuosikeskiarvoksi ennustetaan 8,3 %.

Työllisyyden kasvunäkymät ovat vielä ensi vuonna vaimeahkot, sillä työmarkkinoiden yhteensovivuusongelmat heikentävät talouskasvun työllistävyyttä. Lisäksi yritysten oletetaan, etenkin teollisuudessa, pyrkivän hakemaan kasvua ensisijaisesti tuottavuuden kautta, sillä tuottavuuskehitys on ollut viime vuosina poikkeuksellisen huonoa. Vasta vuonna 2015 taloudellisen aktiiviteetin vilkastumisen ennakoidaan heijastuvan enenevässä määrin myös työmarkkinoille.

Työllisyysaste (15–64 v.) heikkenee vain hieman kuluvana vuonna ja kohoaa seuraavana kahtena vuotena. Työvoiman supistuminen näkyy ennusteperiodilla mm. siinä, että työllisyysaste paranee selvästi vuosina 2014 ja 2015, vaikka työllisten määrä lisääntyy vain vähän. Työllisyysaste nousee vuonna 2015 69,6 %:iin.

Kuvio 1. Työllisyys ja työttömyys

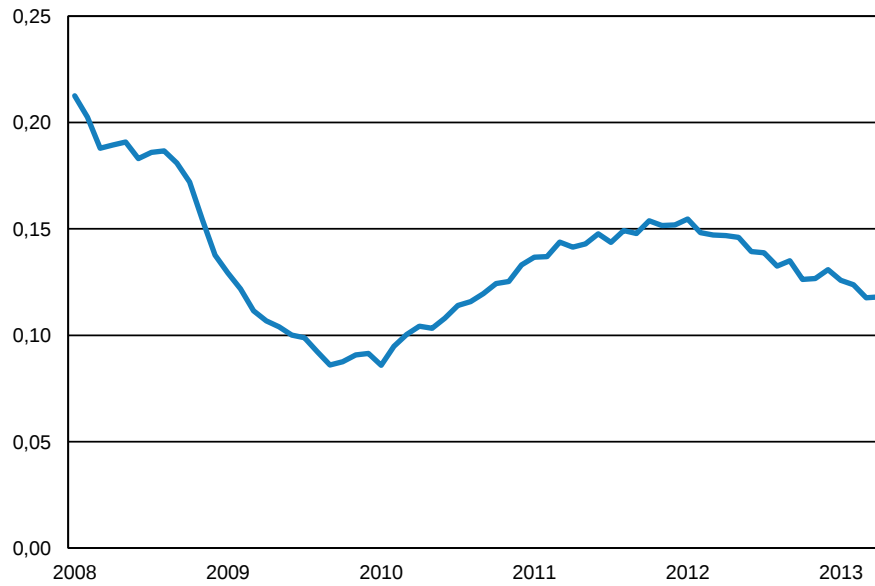

Lähde: Tilastokeskus, Suomen Pankki, VM

Työmarkkinoiden suhdannetilannetta voidaan valottaa myös tarkastelemalla avoimien työpaikkojen suhdetta työttömiin työnhakijoihin (kuvio 2). Kuviosta nähdään, että avoimien työpaikkojen suhde työttömiin työnhakijoihin on pienentynyt käytännössä koko viime vuoden ajan talouskasvun hidastuessa ja jatkanut laskuaan kuluvan vuoden alkupuolella. Tämä tarkoittaa työmarkkinoiden kireyden vähenemistä. Mitä matalampi tämä suhdeluku on, sitä helpompaa yrityksillä on tällöin löytää työntekijöitä, sillä työnhakijoita on runsaasti yhtä vakanssia kohti. Vastaavasti, työttömien työnhakijoiden työnsaantimahdollisuudet heikkenevät, kun avoimista paikoista kilpailee suuri joukko työnhakijoita.

Vaikka yritysten mahdollisuudet löytää työntekijöitä ovat suhdannemielessä parantuneet viimeisen reilun vuoden ajan, työmarkkinoiden kireys on edelleen yhtä korkealla tasolla kuin vuonna 2006 noususuhdanteessa ja selvästi korkeammalla tasolla kuin koko 2000-luvun alkupuolen ajan. Tämä heijastaa viimeaikaista kehitystä, jossa työllisyys on kehittynyt hyvin myönteisesti yleiseen suhdannetilanteeseen nähden.

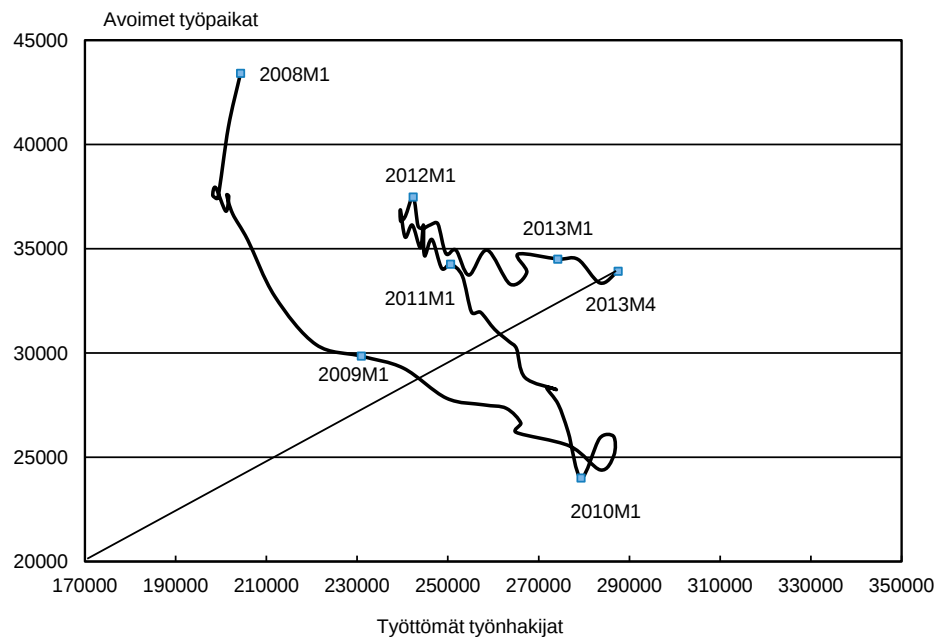
Kuvio 2. Avoimet työpaikat ja työttömät työnhakijat

Lähde: TEM

Samanaikaisesti työmarkkinoiden toimivuus on kuitenkin heikentynyt. Kuvioista 3¹ nähdään, että verrattuna esimerkiksi v. 2009 alkuun sekä avoimien työpaikkojen että työttömien työnhakijoiden määrä on lisääntynyt. Jos työnhakijoiden ja työpaikkojen yhteensopivuudessa ei ole ongelmia, avointen työpaikkojen lisääntymisen pitäisi vähentää työttömien työnhakijoiden määrää, mutta nyt näin ei ole käynyt. Työmarkkinoiden yhteensopivuus- ongelmat ovatkin lisääntyneet finanssikriisiä seuranneen taantuman myötä. Tämä on seurausta mm. siitä, että uudet työpaikat ovat viime vuosina syntyneet eri aloille ja alueilla kuin mistä työpaikkoja on tuhoutunut. Kun työmarkkinoiden kyky tuottaa uusia työsuhteita heikentyy, lisääntyy myös riski rakenteellisen työttömyyden kasvuun.

Kuvio 3. Työmarkkinoiden yhteensopivuus

Lähde: TEM

1 nk. Beveridge-käyrä, josta käytetään myös nimitystä UV-käyrä, missä U viittaa työttömyyteen (unemployment) ja V avoimiin työpaikkoihin (vacancies).

Muutoksia veroissa ja etuuksissa

Seuraavassa on luettelon omaisesti tiivistetty ne veroja ja sosiaalietuuksia koskevat muutokset, jotka vaikuttavat tässä raportissa tarkasteltuihin tuloihin ja kustannuksiin lähivuosina. Ne on jaettu ansiotuloista kannettaviin veroihin, jotka vaikuttavat suoraan käytettävissä oleviin nettotuloihin sekä välilliseen verotukseen, joka kuluttajahintojen kautta niin ikään vaikuttaa ostovoimakehitykseen. Lisäksi luettelo sisältää sosiaalietuuksia ja yritysten veroja koskevat muutokset.

Ansiotuloista kannettavat verot

- Inflaatiotarkistusten tekemättä jättäminen 2013 ja 2014
- Työtulo- sekä perusvähennyksen korotus (molempia korotettiin lisää kevään 2013 riihessä)
- Uusi tuloluokka valtioverotuksessa yli 100 000 euron ansiotuloille vuosina 2013–2015
- Yleisradiovero 2013
- Keskimääräinen kunnallisvero kiristyi 0,1 prosenttiyksikköä v. 2013
- Osinkoverotuksen kiristäminen v. 2014
- Opintolainan korkovähennysoikeus poistetaan v. 2015

Välillisesti kannettavat verot

- Kaikkien arvonlisäverokantojen sekä vakuutusmaksuveron korotus yhdellä prosenttiyksiköllä v. 2013
- Asunto-osakkeiden ja kiinteistöyhtiöiden osakkeiden varainsiirtoveron verokanta 1,6 %:sta 2 %:iin v. 2013. Kiinteistöyhtiöiden velkaosuus lisätään varainsiirtoveron veropohjaan
- Liikennepolttoaineverojen korotukset v. 2012 ja v. 2014. Jäteveron korotus v. 2013 sekä turpeen veron korotus v. 2013 ja v. 2015
- Makeis- ja virvoitusjuomaveron pohjan laajennus ja tasokorotukset v. 2011–2012. Virvoitusjuomaveron korotus v. 2014 ja makeisveron korotus v. 2015
- Alkoholi- ja tupakkaverotuksen kiristys v. 2012 ja v. 2014
- Eräiden työvoimavaltaisten palveluiden alennetun ALV-kokeilun päättymisen sekä sanoma- ja aikakauslehtien ALV v. 2012
- Auto- ja ajoneuvoverotuksen kiristyminen v. 2012–2013
- Sähkövero I:n korotus v. 2014

Yritysverotus

- Yhteisöverokannan alentaminen 24,5 prosenttiin v. 2012 ja edelleen 20,0 prosenttiin v. 2014
- T&K-verokannustin, jonka kautta yrityksille hyvitetään yhteisöverosta T&K-henkilöstön palkkakustannuksia vuosina 2013–2014 (aiemmin v. 2015 asti)
- Tuotannollisiin investointeihin sovelletaan korotettuja poisto-oikeuksia 2013–2014 (aiemmin v. 2015 asti)
- Hallitusohjelman mukainen pankkivero käyttöön v. 2013 ja ns. voimalaitosvero v. 2014
- Edustusmenojen vähennysoikeuden poisto v. 2014
- Pitkäaikaisten investointien poistamisen muuttaminen hyödykekohtaiseksi v. 2014

Etuudet

- Työmarkkinatuen tarveharkinta poistetaan puolison tulojen osalta v. 2013 alkaen
- Eräisiin etuuksiin ylimääräinen ja tilapäinen indeksitarkistus v. 2013 ALV-kannan nousun vuoksi
- Lapsilisien indeksijäädytys vuosina 2013–2015

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut 19.6.2013 (VM)

	2012 mrd. euroa	2010	2011	2012	2013**	2014**	2015**
		määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	195	3,3	2,8	-0,2	-0,4	1,2	1,9
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	79	6,9	6,0	-3,7	-0,1	3,1	3,6
Kokonaistarjonta	273	4,3	3,7	-1,2	-0,3	1,7	2,4
Tavaroiden ja palvelujen vienti	77	7,5	2,8	-1,3	0,0	3,7	4,2
Kulutus	158	2,1	1,7	1,2	0,6	0,8	1,2
yksityinen	110	3,3	2,3	1,6	0,3	0,8	1,4
julkinen	48	-0,3	0,4	0,4	1,2	0,8	0,7
Investoinnit	38	1,9	7,1	-2,9	-3,8	-0,3	3,0
yksityiset	33	3,5	7,7	-3,4	-4,5	-0,2	3,6
julkiset	5	-7,6	2,9	0,5	0,5	-0,7	-0,6
Kokonaiskysyntä	273	4,3	3,7	-1,2	-0,3	1,7	2,4
kotimainen kysyntä	194	2,9	4,5	-1,8	0,3	1,0	1,7
		2010	2011	2012	2013**	2014**	2015**
Palvelut, määrän muutos, %		1,6	2,1	0,7	0,3	1,1	1,5
Koko teollisuus, määrän muutos, %		8,3	1,0	-1,7	-4,5	2,0	3,2
Työn tuottavuus, muutos, %		3,0	0,8	0,1	0,0	0,7	0,8
Työlliset, muutos, %		-0,4	1,1	0,4	-0,7	0,2	0,7
Työllisyysaste, %		67,8	68,6	69,0	68,8	69,1	69,6
Työttömyysaste, %		8,4	7,8	7,7	8,3	8,1	7,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %		1,2	3,4	2,8	1,7	2,1	2,0
Ansiotasoindeksi, muutos, %		2,6	2,7	3,2	2,1	2,1	2,1
Vaihtotase, mrd. euroa		2,9	-2,5	-3,0	-2,5	-2,0	-1,7
Vaihtotase, % BKT:sta		1,6	-1,3	-1,5	-1,3	-1,0	-0,8
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %		0,8	1,4	0,6	0,2	0,3	0,9
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %		3,0	3,0	1,9	1,7	1,9	2,4
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta		55,8	55,0	56,0	57,4	57,2	56,8
Veroaste, % BKT:sta		42,4	43,4	43,5	44,5	44,7	44,6
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta		-2,8	-1,1	-2,3	-2,5	-2,1	-1,6
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta		-5,6	-3,4	-3,8	-3,7	-3,0	-2,5
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta		48,6	49,0	53,0	57,1	59,2	59,9
Valtionvelka, % BKT:sta		42,0	42,0	43,1	46,5	48,0	48,3

2 ANSIOKEHITYS

Palkat

Työmarkkinaosapuolten marraskuussa 2011 neuvottelema raamisopimus määrittää nimellisten ansioiden nousua hyvin kattavasti vielä kuluvana vuonna. Vuonna 2012 raamisopimuksen mukaiset palkankorotukset nostivat ansiotasoindeksiä 2,9 prosenttia. Muiden tekijöiden kuin sopimuskorotusten vaikutus jäi vain 0,3 prosenttiin, joten nimellinen ansiotasoindeksi kohosi yhteensä 3,2 %.

Vuonna 2013 ansiotasoindeksin nousu hidastuu, kun raamisopimukseen kuuluva toinen korotus on ensimmäistä korotusta matalampi. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä nimellisanzioiden nousuvauhti hidastui 2,2 %:iin ja sopimuspalkkojen 1,5 %:iin. Sopimuspalkkaindeksin nousun hidastumiseen kuluvana vuonna vaikuttaa osaltaan myös raamisopimukseen vuonna 2012 sisältyneen kertaerän ansioita kohottavan vaikutuksen poistuminen. Sopimuskorotusten arvioidaan nostavan ansioita tänä vuonna keskimäärin 1,5 % ja muut tekijät mukaan lukien ansiotasoindeksin ennakoidaan kohoavan 2,1 %.

Vuosien 2014 ja 2015 ansiotason kehitys riippuu uusien työ- ja virkaehtosopimusten sisältämisestä palkankorotuksista. Koska tulevien sopimusten ansiotasoa kohottavaa vaikutusta ei vielä tiedetä, valtiovarainministeriön ennusteessa on tehty tekninen oletus ansiotason nousun jatkumisesta kuluvan vuoden kaltaisena. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvavan 2,1 prosenttia myös vuosina 2014 ja 2015 ansiotasoindeksillä mitattuna. Tämä ansiotason nousu on selvästi 2000-luvun keskimääräistä vauhtia (3,8 %) hitaampaa, mikä on sopusoinnussa hitaahkon talouskasvun ja vaisun työllisyyskehityksen kanssa.

Tilinpidon mukaiset keskiansiot, eli kotimainen palkkasumma jaettuna palkansaajien tekemillä työtunneilla, nousivat viime vuonna 3,4 prosenttia, eli hieman nopeammin kuin ansiotasoindeksi. Kuluvana vuonna keskiansioiden kasvu hidastuu 2,2 prosenttiin, sillä työllisten määrän supistuminen ja ansioiden nousun hidastuminen hillitsevät myös palkkasumman kasvua. Keskiansiot kasvavat kuitenkin kuluvana vuonna palkkasummaa nopeammin, sillä palkansaajien tekemät työtunnit supistuvat.

Taulukossa 2 on eritelty ansiotasoindeksin ja säännöllisen ansion indeksin mukainen ansiokehitys työnantajasektoreittain sekä jaettu muutos sopimuspalkkoihin ja muihin tekijöihin. Kuviossa 4 on puolestaan kuvattu ansiokehitys vuosina 2002–2012 sekä ansiotasoindeksin että keskiansioiden mukaan.

Taulukko 2. Ansiokehitys vuosina 2011–2013

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2011	2012	2013*	IV/2011	IV/2012
Ansiotasoindeksi	2,7	3,2	2,1	2,9	2,8
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	2,9	1,5	2,4	2,4
Muut tekijät	0,7	0,3	0,6	0,5	0,4
Yksityinen sektori	2,5	3,0		2,8	2,7
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	2,9		2,4	2,4
Muut tekijät	0,5	0,1		0,4	0,3
Teollisuus	2,2	2,5		2,4	2,3
Sopimuspalkkaindeksi	1,8	2,7		2,2	2,1
Muut tekijät	0,4	-0,2		0,2	0,2
Valtio	3,7	3,9		3,6	3,8
Sopimuspalkkaindeksi	2,1	2,7		2,0	2,8
Muut tekijät	1,6	1,2		1,6	1,0
Kunnat	3,0	3,6		3,1	2,8
Sopimuspalkkaindeksi	2,2	3,0		2,4	2,3
Muut tekijät	0,8	0,6		0,7	0,5

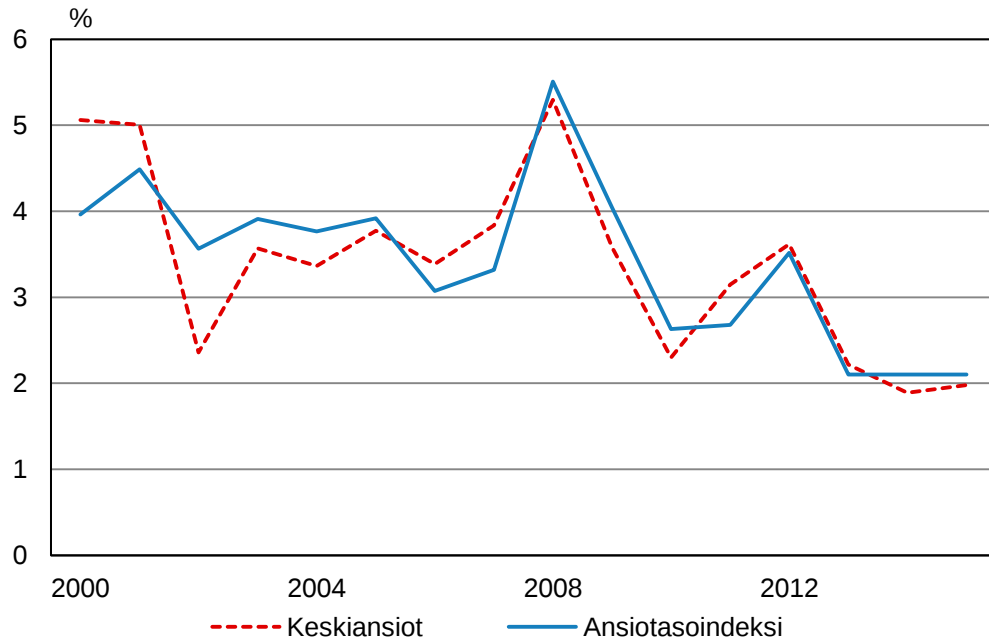
Säännöllisen ansion¹⁾ kehitys vuosina 2011–2013

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2011	2012	2013*	IV/2011	IV/2012
Ansiotasoindeksi	2,5	3,1	2,5	2,7	2,8
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	2,6	1,9	2,3	2,2
Muut tekijät	0,5	0,5	0,6	0,4	0,6
Yksityinen sektori	2,4	3,0		2,6	2,8
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	2,5		2,4	2,1
Muut tekijät	0,4	0,5		0,2	0,7
Teollisuus	2,1	2,9		2,3	2,8
Sopimuspalkkaindeksi	1,8	2,3		2,2	1,7
Muut tekijät	0,3	0,6		0,1	1,1
Valtio	3,6	3,6		3,5	3,4
Sopimuspalkkaindeksi	2,1	2,3		2,0	2,4
Muut tekijät	1,5	1,3		1,5	1,0
Kunnat	2,6	3,3		2,8	2,5
Sopimuspalkkaindeksi	1,9	2,9		2,0	2,2
Muut tekijät	0,7	0,4		0,8	0,3

1) Säännöllisen ansion indeksi ei sisällä kertaeriä ja tulospalkkioita.

Lähde: Tilastokeskus, ATI 2010=100, SANI 2010=100

Kuvio 4. Ansiokehitys v. 2000–2015

Lähde: Tilastokeskus, VM

Ansiokehitykseen vaikuttavat rakenteelliset tekijät

Finanssikriisin jälkeen Suomen talouden palveluvaltaistuminen on edennyt ja teollisuudesta on kadonnut kymmeniä tuhansia työpaikkoja. Samanaikaisesti väestön ikääntyminen on alkanut supistaa 15–64-vuotiaiden työikäisten lukumäärää. Käynnissä olevan rakennemuutoksen voidaan odottaa heijastuvan myös palkanmuodostukseen ja rakenteellisten tekijöiden merkitys ansiokehityksen seurannassa kasvaa. Ansiokehitystä voivat selittää muun muassa henkilöstön vaihtuvuus, toimialarakenteen, vaativuus- ja koulutustason, ikäarakenteen, työtehtävien ja työajan muutokset. Lisäksi rakenteellisten tekijöiden vaikutusta voidaan tarkastella eri tasoilla kuten yritys-, toimiala-, sopimusala ja sektoritasolla.

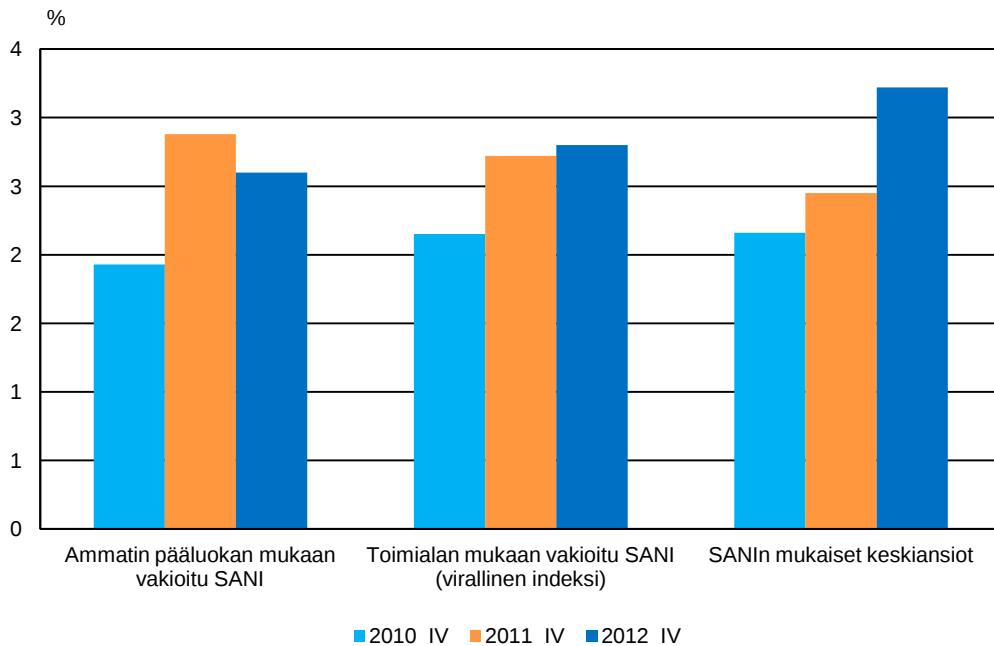
Viime toimikaudellaan tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunta päätti lisätä ensisijaisesti ammattirakenteen, palkkausmuodon ja toimialan muutosten vaikutusten tarkastelua toimikunnan vakituissa ansiokehitysseurannassa. Tilastokeskus on tämän johdosta uudistanut säännöllisen ansion indeksin laskentaa siten, että se on saatavissa myös ammattirakenteen mukaan vakioituna. Uudistuksen ansiosta ansiokehityksestä voidaan erottaa ammattirakenteen muutoksen vaikutuksia.

Seuraavassa esitellään alustavia havaintoja uudistetun säännöllisen ansiotasoindeksin mukaisen ammattirakennetarkastelun tuloksista. Kuviossa 5 on kuvattu yleisen ansiokehityksen vuosimuutoksia kolmella eri indikaattorilla: säännöllisen ansion indeksin mukaisilla keskiansioilla², toimialan mukaan vakioidulla SANI:lla eli virallisella indeksillä sekä ammatin pääluokan mukaan vakioidulla SANI:lla. Näiden muutosten tarkastelu havainnollistaa ammatti- ja toimialarakenteen vaikutuksia ansiokehitykseen vuosina 2010–2012. Kunkin vuoden kohdalla on kyse neljän vuoden vuosineljänneksen ansioiden noususta edellisvuoden vastaavasta ajanjaksosta.

2 Keskiansiolla tarkoitetaan tässä keskiarvoa palkkatilastojen aineistosta.

Kuviosta 5 huomataan, että rakenteellisten tekijöiden vaikutus on vuosina 2010 ja 2012 ollut ansioiden nousua nopeuttava ja vuonna 2011 sitä hidastava. Vuoden 2011 viimeisellä neljänneksellä ansioiden nousu vakioituissa sarjoissa on suurempi kuin vakioimaton keskiansion muutos. Tätä selittää se, että korkeapalkkaisten ammattien ja toimialojen merkitys väheni (palkansaajien määrä pieneni). Esimerkiksi korkeapalkkaisella ICT-alalla palkansaajien määrän supistuminen ja ammattiluokista korkeapalkkaisten johtajien määrän pieneneminen selittää tätä kehitystä.

Kuvio 5. Ansiokehitykseen vaikuttavat rakenteelliset tekijät v. 2010–2012

Lähde: Tilastokeskus

Palkankorotusten luokittelu

Toimikunnan raportissa Talousnäkymät ja palkanmuodostus 27.6.2012 tarkasteltiin poikkileikkauksena kesäkuussa 2012 voimassa olleiden työ- ja virkaehtosopimusten palkkaratkaisujen rakennetta. Palkkaratkaisujen rakennetta tarkasteltiin kokonaisuutena eli ottamalla huomioon kaikki sopimuskauden ajalle sovitut palkantarkistukset. Koska kaikkien tarkastelussa mukana olleiden sopimusten sopimuskausi ulottuu kesäkuun 2013 yli, ei tässä raportissa ole toistettu edellisessä raportissa esitettyä palkankorotusten luokittelua.

Koska kesäkuun 2012 ja kesäkuun 2013 välisenä aikana on solmittu vain kuusi uutta työehtosopimusta, jotka eivät olleet mukana edellisen raportin luokittelussa, ei näistä ole katsottu tarpeelliseksi laatia erillistä palkankorotusten luokittelua. Näiden sopimusten piirissä on noin 10 000 palkansaajaa yksityisellä sektorilla.

3 HINNAT JA OSTOVOIMA

Hinnat

Kuluttajahinnat kohosivat vuonna 2012 keskimäärin 2,8 prosenttia kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Vuoden aikana inflaatio hidastui alkuvuoden noin kolmesta prosentista loppuvuoden runsaaseen kahteen prosenttiin. Kansainvälisen talouden odotettua heikompi kehitys sekä ennakoitua synkempi kotimainen taloustilanne on johtanut siihen, että kuluttajahintojen nousu on Suomessa hidastunut alkuvuoden aikana ennakoitua enemmän. Kuluvaan vuoden inflaatioennustetta kansallisella indeksillä mitattuna on VM:n tuoreessa ennusteessa korjattu alaspäin. Ennuste on, että kuluttajahinnat kohoavat keskimäärin noin 1,7 % edellisestä vuodesta.

Vaimea talouskehitys on välittynyt hintaindeksiin muun muassa energiahyödykkeiden halpene-
misen kautta sekä toisaalta asuntolainojen ja kulutusluottojen korkojen odotettuakin alemmal-
le tasolle laskemisen myötä. Arvonlisäverokantojen nosto vuoden vaihteessa näyttää menneen
kuluttajahintoihin läpi vasta vain osittain. Aiempi arvio oli, että välillisen verotuksen kiristymi-
nen aiheuttaa noin 0,6 prosenttiyksikön nousupaineen kuluvaan vuoden inflaatioon. Nyt arvio
on, että vaikutus, jota on vaikea ylipäänsä arvioida, jäänee odotuksia pienemmäksi kuluvaan
vuoden aikana. Tähän viittaa esimerkiksi alkuvuonna yritysten toimintaylijäämän vähenemi-
nen kansantalouden tilinpidossa. Taloussuhdanteen aiheuttaman inflaation hidastumisen ohella
myös kireä kilpailutilanne matkaviestinpalveluissa on hidastanut inflaatiota alkuvuoden aika-
na. Tavallinen arkikokemus hintojen noususta voi tällä hetkellä poiketa paljon hintaindeksin
osoittamasta inflaatiovauhdista, sillä erityisesti monet elintarvikkeet ovat kallistuneet tuntuvasti
alkuvuoden aikana.

Vuoden 2014 kuluttajahintojen keskimääräiseksi vuosimuutokseksi ennustetaan 2,1 %. Kuluvaan
vuotta nopeampaa inflaatiota puoltaa myönteisempi taloustilanne ja sen myötä mm. korkojen
alenemisen vaikutus kääntyy päin vastaiseksi vuoden aikana. Useat valmisteverot kiristyvät
jälleen v. 2014, ja niiden arvioidaan kiihdyttävän inflaatiota noin 0,6 prosenttiyksikköä. Muutoin
kustannuspaineet ovat maltilliset mm. aiempaa hillitymmän palkka- ja yksikkötyökustannuske-
hityksen tai kansainvälisiltä raaka-ainemarkkinoilta välittyvien paineiden takia. Ennusteperiodin
lopulla, vuoden 2015 inflaatioksi odotetaan noin 2 %.

Euroalueen yhdenmukaistetulla hintaindeksillä mitattuna Suomen kuluttajahinnat kohoavat
noin 2,4 prosenttia kuluvaan vuonna. Suomen inflaatiovauhti v. 2013 on tuntuvasti euroalueen
keskimääräistä vauhtia nopeampi. Esimerkiksi EU-komission ennuste euroalueelle toukokuussa
oli 1,6 %. Ennusteiden mukaan ero säilyy suurena myös v. 2014. VM:n ennuste Suomen yh-
denmukaistetusta inflaatiosta on 2,3 % ja komission ennuste euroalueelle 1,5 %.

Taulukko 3. Kuluttajahintaindeksi toukokuussa 2013

	2012/2011		5–2013/5–2012	
	Vuosi-inflaatio (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)	Viim. 12 kk muutos (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)
Kokonaisindeksi	2,8	2,8	1,6	1,6
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	5,2	0,7	7,5	1,0
Alkoholijuomat ja tupakka	7,0	0,4	1,8	0,1
Vaatetus ja jalkineet	2,6	0,1	-0,2	0,0
Asuminen, vesi, sähkö ja muut	1,7	0,4	-0,1	0,0
Kalusteet, kodinkoneet, kodinhoito	1,6	0,1	1,5	0,1
Terveys	0,3	0,0	0,2	0,0
Liikenne	4,5	0,6	1,0	0,1
Viestintä	-6,4	-0,1	-7,2	-0,2
Kulttuuri ja vapaa-aika	0,5	0,1	0,6	0,1
Koulutus	1,8	0,0	3,4	0,0
Ravintolat ja hotellit	3,8	0,3	4,4	0,3
Muut tavarat ja palvelut	4,0	0,3	-0,1	0,0

Lähde: Tilastokeskus

Taulukossa 3 esitetään kuluttajahintojen keskimääräinen vuosimuutos luokittain vuonna 2012 edellisestä vuodesta ja vuosimuutos toukokuussa 2013. Muutamassa luokassa, esimerkiksi alkoholi- ja tupakkatuotteissa, välillisen verotuksen kiristyminen viime vuonna aiheuttaa suuren eron viime vuoden keskimääräisen ja toukokuussa havaitun inflaation välillä. Edellisestä vuodesta alentunut korkotaso on kääntänyt asumisen sekä muut tavarat ja palvelut -luokkien inflaation negatiiviseksi, ja tämä on painanut näiden luokkien vaikutuksen inflaatioon hyvin pieneksi. Elintarvikkeiden inflaatio on puolestaan nopeutunut viime vuoden keskimääräisestä vauhdista, ja toukokuussa iso osa havaitusta inflaatiosta johtui elintarvikkeiden kallistumisesta.

Palkansaajien ostovoima

Suomen vienti ei ole vielä kukaan toipunut finanssikriisin ja sitä seuranneen Euroopan velkakriisin vaikutuksista. Viennin vaatimaton kehitys on korostanut kotimaisen kysynnän merkitystä talouskasvun kannalta. Kansantalouden tilinpidon mukaan kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot ovat pysyneet lähes muuttumattomana vuodesta 2011 lähtien. Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot kääntyvät kasvuun vasta vuonna 2015. Yksityinen kulutus muodostaa suurimman osan kotimaisesta kysynnästä. Kulutuksen kasvu on perustunut säästämisasteen tuntuvaan alenemiseen. Säästämisaste onkin alentunut yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen ja se on painumassa tavanomaista alemmalle tasolle. Edellytykset kotimaisen kysynnän kasvulle ovat heikkenemässä. Avainasemassa on kotitalouksien luottamus, joka on riippuvainen ennen muuta työllisyyskehityksestä. Palkansaajien työtulot muodostavat merkittävimmän yksittäisen erän kotitalouksien tuloista. Palkkasumman osuus yksityisen kulutuksen arvosta on noin 3/4.

Oheisessa laskelmassa tarkastellaan palkkasumman sekä palkansaajien saamien tulonsiirtojen reaalista kehitystä verojen jälkeen, eli ostovoimaa. Keskiansioilla tarkoitetaan, kuten luvussa 2, koko talouden palkkasummaa jaettuna palkansaajien tekemillä työtunneilla. Keskiansioiden nousuarvio vuosina 2013–2015 perustuu valtiovarainministeriön kesäkuussa laadittuun ennusteeseen. Laskelmassa ei oteta huomioon yrittäjä- eikä pääomatuloja. Tarkastelussa pyritään

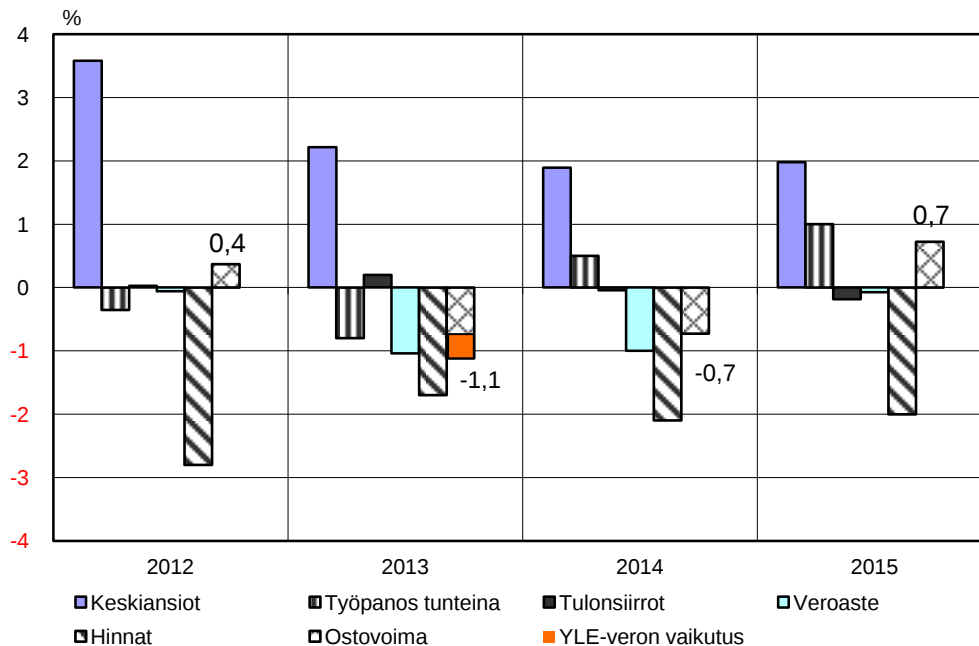
kuvaamaan palkansaajien ostovoiman kehitystä, joten siinä ei oteta huomioon myöskään esim. kotitalouksille maksettuja eläkkeitä.

Laskelmassa palkansaajan ansiotuloista vähennetään verot ja sosiaalivakuutusmaksut. Tarkastelussa on huomioitu hallituksen v. 2013 kehyspäättöksen tuloverotusta koskevat linjaukset. Vuosien 2013–2014 osalta valtion tuloveroasteikkoon ei tehdä inflaatiotarkistusta, mikä johtaa tuloverotuksen kiristymiseen. Vuoden 2014 veroastetta nostaa osaltaan ns. sosiaaliturvan mukainen työeläkevakuutusmaksun nousu 0,4 prosenttiyksiköllä. Lisäksi myös kuntataloudessa keskimääräinen kunnallisveroaste nousee tänä vuonna 0,1 %-yksikköä. Vuosien 2014–2015 osalta on oletettu, että kuntaverossa ei tapahdu muutoksia. Vuoden 2015 osalta valtionverotuksessa sovellettavaan tuloveroasteikkoon oletetaan tehtävän ansiotason nousua vastaava korjaus.

Vuonna 2013 aloitetaan yleisradioveron kerääminen. Laskelmassa yleisradioveron käyttöönotto näkyy ansiotuloverotuksen kiristymisenä, mutta tv-lupamaksun poistuminen ei näy vastaavana lisätulona eikä kuluttajahintojen muutosta hidastavana tekijänä. Tästä syystä yleisradioveron aiheuttama heikkeneminen on näennäistä ja koskee vain vuotta 2013. Yle-veron laskennallinen vaikutus keskimääräiseen tuloveroasteeseen on noin 0,3 %-yksikköä.

Osa julkisen sektorin tulonsiirroista kohdistuu myös palkansaajiin. Eräät tulonsiirrot kuten työtömyyskorvaukset tasoittavat suhdannevaihtelun vaikutuksia palkansaajien ostovoiman kehitykseen. Tulonsiirtojen merkitys kokonaisuutena on kuitenkin verrattain rajallinen. Työllisyys reagoi viiveellä taloudellisessa aktiviteetissa tapahtuviin muutoksiin. Talouskasvun hidastumisen seurauksena viime vuoden loppupuolella alkanut työllisyyskehityksen heikkeneminen jatkuu kuluvana vuonna. Työllisten lukumäärä supistuu 0,7 prosenttia ja työtuntien määrä alenee jopa hieman enemmän. Ensi vuonna talousnäkymien kohentuessa myös työllisyyskehityksessä tapahtuu hienoinen käänne myönteisempään.

Kuvio 6. Palkansaajien ostovoiman muutos (%) ja osatekijöiden vaikutus (%-yksikköä)

Lähde: Tilastokeskus, VM

Palkansaajien ostovoimaa heikentävät osaltaan myös välillisessä verotuksessa tehtävät perustemuutokset. Valtion rahoitusaseman vahvistamiseksi ja julkisen velan nousun taittamiseksi arvonlisäverotusta, sähkö-, alkoholi-, tupakka-, makeis- ja virvoitusjuomaveroa kiristetään vuosien 2013–2015 aikana. Tämä vauhdittaa kuluttajahintojen nousua ja heikentää palkansaajien ostovoimaa.

Palkansaajien käytettävissä oleva reaalitytulo supistuu tänä vuonna hieman yli prosentin. Edellisen kerran näin on käynyt 1990-luvulla. YLE-veron osuus käytettävissä olevan reaalitytulon supistumisesta on 0,4 prosenttiyksikköä. Ensi vuonna kehitys jatkuu samansuuntaisena mutta työllisyystilanne paranee hieman, minkä seurauksena palkansaajien yhteenlaskettu reaalitytulon lasku jää tämänvuotista pienemmäksi eli 0,7 prosenttiin. Tästä eläkemaksun noston osuus on 0,57 prosenttia, eli ilman maksukorotusta ostovoima supistuisi ensi vuonna vain 0,2 prosenttia. Työllisiä palkansaajia kohden ostovoiman lasku jää tänä vuonna vähäisemmäksi.

Taulukossa 4 on kuvattu koko palkansaajajoukon reaalisia nettotuloja. Esimerkiksi vuonna 2012 kaikkien palkansaajien yhteenlaskettu ostovoima kasvoi 0,4 prosenttia. Reaalitytulo palkansaajaa kohti jää hieman pienemmäksi kun palkansaajien lukumäärä lisääntyi 0,1 prosenttia. Palkansaajien maksamat verot otetaan huomioon laskelmassa käyttämällä hyväksikäesimääräistä veroastetta, jota sovelletaan palkkatuloihin ja veronalaisiin tulonsiirtoihin. Tuloverokertymä kasvaa palkkasummaa nopeammin vuosina 2013–2014 verotuksen kiristytessä. Tämä heikentää osaltaan palkansaajien ostovoimaa.

Taulukko 4. Kaikkien palkansaajien käytettävissä oleva reaalitytulo

	2012*	2012*	2013**	2014**	2015**
	milj. €	Muutos edellisestä vuodesta, %			
1. Palkkasumma	80 792	3,2	1,4	2,4	3,0
2. Tuloverot, lopullinen	24 674	3,3	3,8	4,6	3,2
3. Palkkasumma tuloverojen jälkeen	56 118	3,2	0,4	1,4	2,9
4. Saadut tulonsiirrot tuloverojen jälkeen	3 765	3,6	3,5	0,7	0,0
5. Työtulot tuloverojen ja tulonsiirtojen jälkeen - josta YLE-veron osuus	59 884	3,2 0,0	0,6 -0,4	1,4 0,0	2,7 0,0
6. Kuluttajahintaindeksi, 1990=100		2,8	1,7	2,1	2,0
7. Palkansaajien käytettävissä oleva reaalitytulo		0,4	-1,1	-0,7	0,7
8. Työlliset palkansaajat, tuhatta henkeä	2211	0,1	-0,6	0,1	0,6
9. Käytettävissä oleva reaalitytulo palkansaajaa kohti		0,3	-0,5	-0,9	0,1
10. Tehdyt työtunnit, milj. tuntia	3 523	-0,4	-0,8	0,5	1,0
11. Käytettävissä oleva reaalitytulo työtuntia kohti		0,7	-0,3	-1,2	-0,3

Lähde: Tilastokeskus, VM

4 TALOUDEN KILPAILUKYKY

Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella

Suomen talouden heikosta kehityksestä huolimatta palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden kohosivat v. 2012 noin kolme prosenttia eli lähes samaa tahtia kuin v. 2011. Parin viime vuoden ajan palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden ovat kohonneet Suomessa runsaan prosentin euroalueen keskimääräistä vauhtia nopeammin. Tiedot ilmenevät taulukosta 5, jossa esitetään Suomen ja euroalueen tiedot työvoimakustannusten, tuottavuuden ja yksikkötyökustannusten kehityksestä vuosina 2008-2014. Ennustevuosien osalta tiedot ovat Euroopan komission toukokuisen ennusteen mukaisia ja saattavat siten poiketa muualla tässä raportissa esitetyistä ennusteluvuista. Ennusteen mukaan palkansaajakorvausten nousun ennakoidaan Suomessa jopa kiihtyvän v. 2013 edellisestä vuodesta, koska palkansaajien määrään ennakoidaan vähenevän noin puoli prosenttia, mutta palkkojen nousuvauhti hidastuu vain 0,4 prosenttiyksikköä. Eron Suomen ja euroalueen palkkakehityksen välillä ennakoidaan säilyvän myös ensi vuonna.

Taulukko 5. Koko talouden työvoimakustannukset työntekijää ja tuotettua yksikköä kohden euroalueella ja Suomessa.

								Keskimäärin		Yhteensä	
Euroalue	08	09	10	11	12	13e	14e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,3	1,4	1,6	2,1	1,6	1,8	1,9	2,3	1,9	36,9	3,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,1	-0,2	--	--	--	--	--	--	--	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,3	1,3	1,8	--	--	--	--	--	--	--	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,4	-2,6	2,5	1,2	0,1	0,3	1,0	0,6	0,6	9,3	1,3
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,7	4,1	-0,8	0,9	1,5	1,6	0,9	1,6	1,2	25,3	2,5
Suomi	08	09	10	11	12	13e	14e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	4,4	2,3	1,8	3,4	3,0	3,3	3,4	3,1	3,3	53,9	6,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	-0,6	-0,8	0,2	-0,1	--	--	-0,2	--	-3,4	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	4,4	2,9	2,6	3,3	3,2	--	--	3,4	--	59,2	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-2,2	-6,1	3,4	1,7	-0,5	0,7	0,8	1,1	0,7	16,1	1,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	6,7	9,0	-1,6	1,8	3,6	2,6	2,5	2,0	2,6	32,5	5,2

Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden osamäärän avulla.

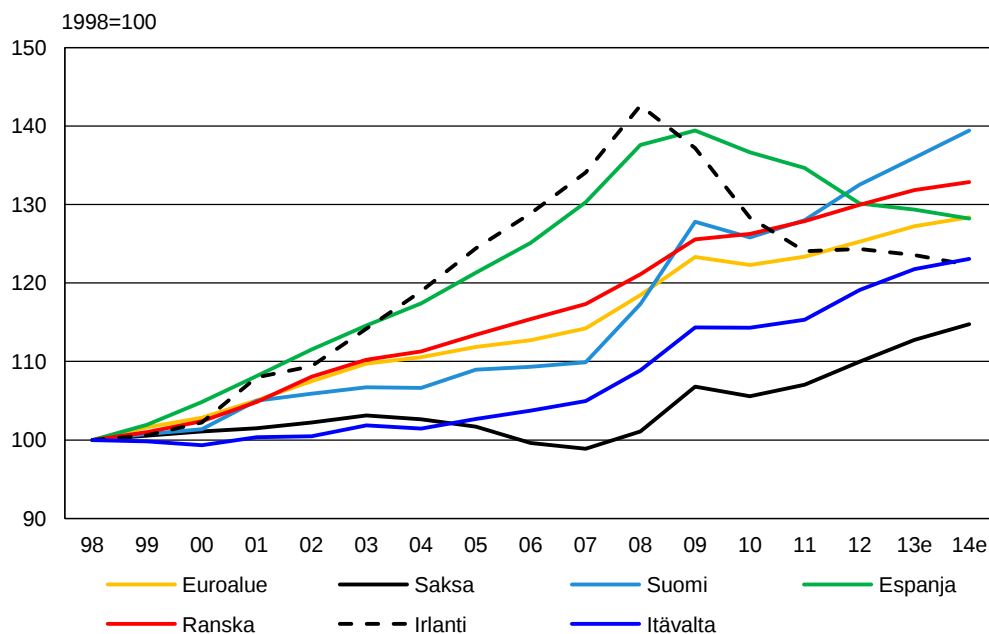
Lähteet: Eurostat, Euroopan komission ennuste (toukokuu 2013).

Tuottavuus työntekijää kohden on kohonnut Suomessa rahaliiton aikana keskimäärin euroaluetta nopeammin. Vuonna 2010 tuottavuus kohosi vielä suhteellisen nopeasti, koska työllisten määrän muutos jäi pieneksi tuotannon lisäykseen verrattuna. Vuosina 2011 ja 2012 tuottavuuskehitys hidastui ja sen ennakoitaan myös tulevana vuosina jäävän aiempaa vaisummaksi. Yhtäältä tuottavuutta painaa heikko talousnäkyminen ja siihen nähden myönteinen työllisyyskehitys. Toisaalta syy on teollisuuden rakenteen muutoksessa. Historiassa ripeän tuottavuuskasvun toimiala elektroniikkateollisuus on vähentänyt tuotantoa Suomessa tuntuvasti viime vuosina, mutta sen tilalle ei ole syntynyt uutta nopean tuottavuuden kasvun toimialaa eikä muiden toimialojen tuottavuuskehitys ole pystynyt kompensoimaan elektroniikkateollisuuden vaikutuksen hiipumista. Tämä kehitys johtaa siihen, että ainakin lähivuodet tuottavuuskasvu koko kansantaloudessa jää aiempaa hitaammaksi.

Palkansaajakohtaisen palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden suhteen avulla voidaan laskea yleisin kilpailukykyindikaattori eli yksikkötyökustannukset. Kun tuottavuus kehittyy palkansaajakorvauksia nopeammin, yksikkötyökustannukset alenevat. Viime vuosina yksikkötyökustannukset ovat kohonneet Suomessa euroalueen keskimääräistä vauhtia nopeammin ja komissio arvioi näin tapahtuvan myös kuluvana ja ensi vuonna. Yhteensä yksikkötyökustannukset ovat nousseet Suomessa rahaliiton aikana euroaluetta enemmän, huolimatta siitä, että Suomessa tuottavuuskehitys on ollut euroaluetta nopeampaa.

Komission ennustama yksikkötyökustannusten kehitys vuosina 2013–2014 eroaa merkittävästi valtiovarainministeriön ennusteesta, jonka mukaan yksikkötyökustannusten nousu on huomattavasti maltillisempaa, erityisesti ensi vuonna. Komission ennusteessa työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten kasvu on ripeää, vaikka työllisyyden ennustetaan samaan aikaan vähenevän tai pysyvän lähes muuttumattomana. Ennuste-eroista huolimatta on ilmeistä, että jo toteutunut kehitys erityisesti vuosina 2007–2012 viittaa kilpailukyvyyn heikentymiseen suhteessa euroalueeseen. Tämän voi nähdä myös kuviosta 7, jossa esitetään koko talouden yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja eräissä jäsenmaissa vuosina 1998–2014. Suomen yksikkötyökustannusten kuvaaja nousee ripeästi vuosina 2008–2009 ja kohoaa euroalueen kuvaajan yläpuolelle vuonna 2009.

Kuvio 7. Koko talouden yksikkötyökustannusten kehitys 1998–2014

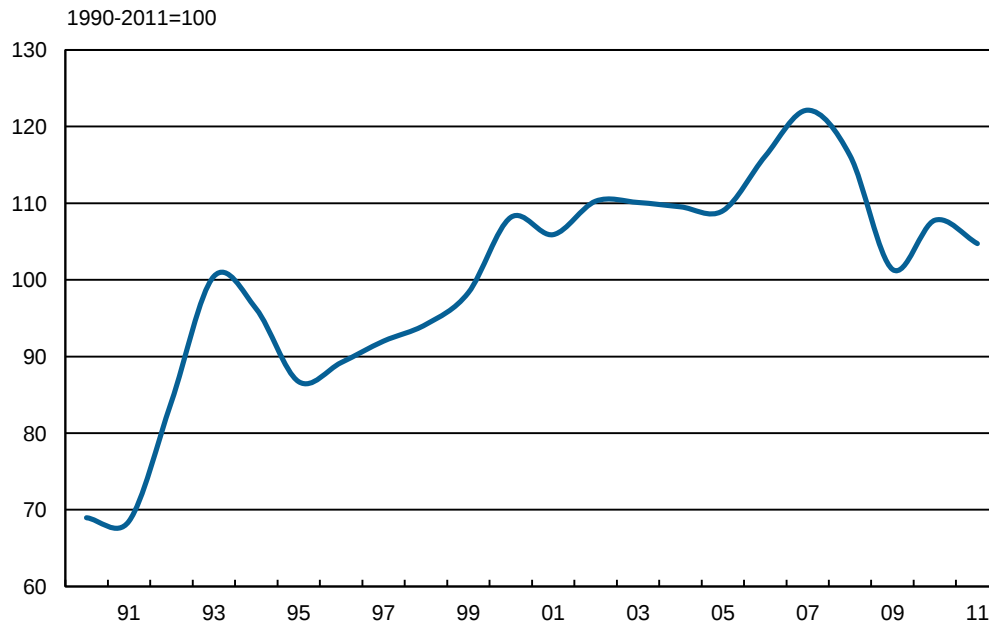
Lähde: Euroopan komissio

Euroopan komissio huomautti EU-jäsenmaiden makrotaloudellisten tasapainottomuuksien seurannan yhteydessä huhtikuussa 2013, että Suomessa on talouden ulkoiseen tasapainoon, viennin kehitykseen sekä heikentyneeseen kilpailukykyyn liittyvä makrotaloudellinen epätasapaino. Komission raportissa muistutetaan, että suljetun sektorin kustannuskehitys vaikuttaa välillisesti avoimen sektorin kilpailukykyyn, koska avoin sektori käyttää esimerkiksi suljetun sektorin asiantuntijapalveluja. Viime vuosina avoin sektori on pystynyt alentamaan yksikkötyökustannuksia, mutta suljetulla sektorilla yksityisissä palveluissa ne ovat kohonneet. Toukokuussa 2013 komissio valmisteli nyt neuvoston käsittelyssä olevan suosituksen, jonka mukaan reaali-palkkakehitys tulisi saattaa tuottavuuden kehitystä vastaavaksi, jotta kilpailukyky ei entisestään heikentyisi.

Kustannuskilpailukyky

Edellä esitetyn yksinkertaisen euroalueen yksikkötyökustannusvertailun jälkeen siirrytään kilpailukyyn arviointiin yksikkötyökustannuksiin perustuvan kilpailukykyindikaattorin avulla. Kansainväliselle kilpailulle avoimen sektorin eli tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori huomioi myös Suomelle relevanttien kilpailijamaiden kustannuskehityksen sekä valuuttakurssien vaikutukset.

Kuvio 8. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori

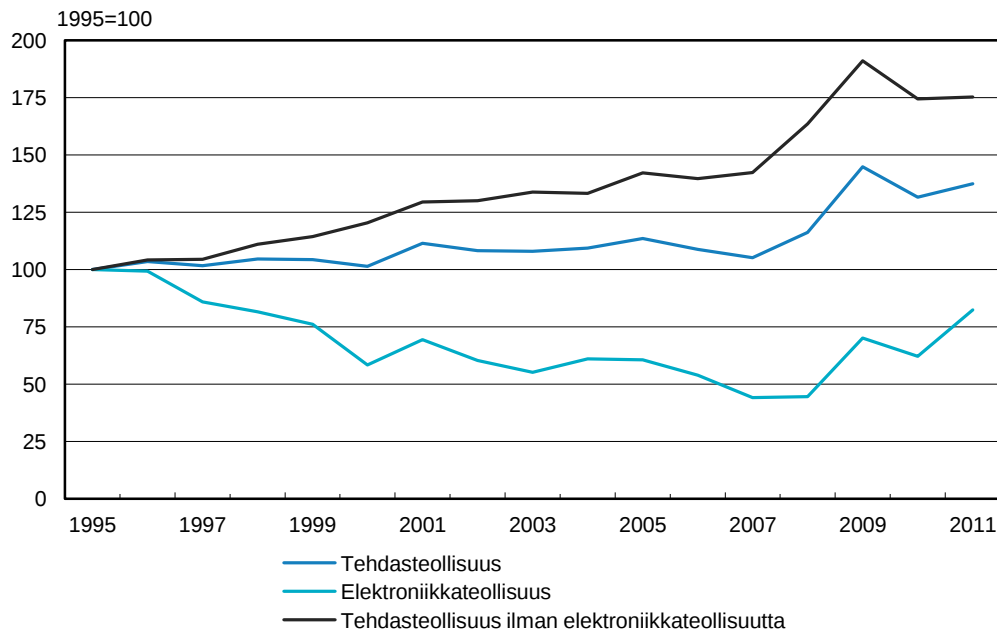

Lähde: BLS, BIS, Euroopan komissio, OECD, VM

Kuviossa 8 esitetään yhteisessä valuutassa Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys suhteessa viidentoista kilpailijamaan ulkomaankauppapainoilla painotettuun kehitykseen. Kuvion sisältö on tällä kertaa sama kuin toimikunnan edellisessä raportissa, koska kuvion merkittävin lähde eli Yhdysvaltain hallinnon tilastoviranomaiset päivittävät teollisuuden yksikkötyökustannusvertailua vain kerran vuodessa. Tehdasteollisuuden kilpailukyky oli korkeimmillaan v. 2007 lähes yhtäjaksoisen ja pitkään jatkuneen myönteisen kehityksen seurauksena, mutta sen jälkeen tehdasteollisuuden kilpailukyky on heikentynyt.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vaikutusta teollisuuden yksikkötyökustannusten kehitykseen tarkastellaan kuviossa 9. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden nopea tuottavuuskehitys alensi yksikkötyökustannuksia lähes yhtäjaksoisesti vuoteen 2007 saakka. Samaan aikaan muun teollisuuden kuin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden yksikkötyökustannukset kohosivat. Vuosina 1995–2007 teollisuuden yksikkötyökustannuskehitys näytti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden menestyksen johdosta hyvin myönteiseltä, eivätkä yksikkötyökustannukset juurikaan kohonneet. Vuosina 2008–2009 finanssikriisiä seurannut syvä taantuma sekä palkansaajakorvausten ripeä kasvu heikensivät teollisuuden yksikkötyökustannuksia tuntuvasti. Taantumasta toipuminen on muussa teollisuudessa alentanut yksikkötyökustannuksia vuoden 2009 jälkeen, mutta sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa yksikkötyökustannukset ovat samalla aikavälillä kasvaneet.

Kuvio 9. Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys 1995–2011

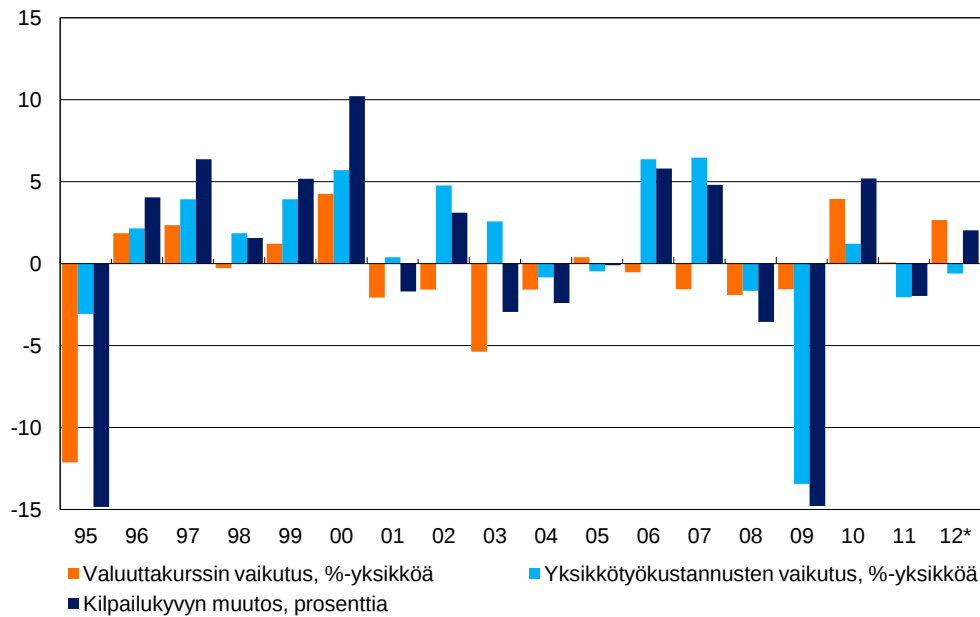

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuviossa 10 tarkastellaan edelleen kilpailukykyä tehdasteollisuuden suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna. Kuviossa esitetään Euroopan komission laskema kilpailukykyindikaattori, jossa verrataan Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannuksia 36 teollistuneen kilpailijamaan yksikkötyökustannusten kehitykseen. Kuviossa vaaleansininen pylväs kuvaa yksikkötyökustannusten suhteellisen muutoksen vaikutusta kilpailukykyyn. Esimerkiksi vuonna 2007 pylväs ylöspäin osoittaa yksikkötyökustannusten nousseen Suomessa kilpailijamaita maltillisemmin, mikä on tukenut kilpailukykyyn myönteistä kehittymistä. Samana vuonna euron ulkoinen arvo kuitenkin vahvistui, mikä puolestaan haittasi suomalaisten tuotteiden kilpailukykyä. Valuuttakurssien muutosten vaikutusta kuvataan oranssilla pylväällä (vuonna 2007 oranssi pylväs alaspäin). Kilpailukykyyn muutos yhteensä summautuu valuuttakurssin ja yksikkötyökustannusten vaikutuksista ja sitä kuvataan tummalla pylväällä. Kun kilpailukyky kohoaa, tumma pylväs osoittaa ylöspäin.

Kuten edellä kuviossa 8, myös komission tarkastelemassa 36 maan joukossa Suomen tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkeni nopeasti v. 2009. Kuviossa 10 nähdään, että kehitystä selitti erityisesti suhteellisten yksikkötyökustannusten nopea nousu. Vuonna 2010 taantumasta toipuesssa kilpailukyky koheni, mutta taustalla vaikutti enemmän euron valuuttakurssin heikkeneminen. Suhteellisten yksikkötyökustannusten myönteinen kehitys tuki kilpailukykyyn kehitystä vain vähän. Vuonna 2011 teollisuuden kilpailukyky jälleen heikkeni. Koska valuuttakurssin arvossa ei tapahtunut juurikaan muutosta edellisestä vuodesta, heikkeneminen oli seurausta lähinnä Suomen yksikkötyökustannusten noususta suhteessa kilpailijamaihin. Myös viime vuonna yksikkötyökustannusten kasvun arvioidaan heikentäneen kilpailukykyä edelleen jonkin verran, mutta myönteinen valuuttakurssikehitys kohensi teollisuuden kilpailukykyä kansainvälisessä kilpailussa.

Kuvio 10. Tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky

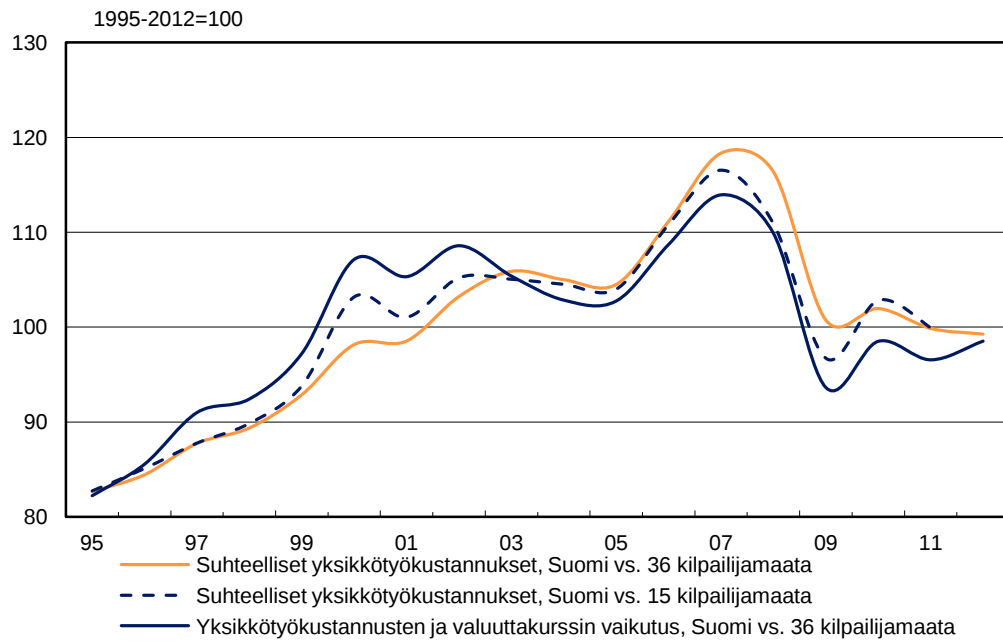

Lähde: Euroopan komissio

Toimikunnan perinteistä indikaattoria (kuviossa 8) voidaan vertailla komission laskemaan indikaattoriin (kuviossa 10) muodostamalla indeksisarja komission yhteisessä valuutassa mitattujen suhteellisten yksikkötyökustannusten vuosimuutoksista. Vertailun helpottamiseksi molemmat indeksisarjat voidaan suhteuttaa pitkän aikavälin keskiarvoonsa samalla aikaperiodilla. Kuviossa 11 tehdasteollisuuden kilpailukykyindeksit on piirretty samaan kuvioon vuosina 1995–2012. Lisäksi kuviossa on efektiivisen valuuttakurssin muutosten huomioiva kilpailukykyindikaattori (kuvion 10 tummansininen pylväs), joka on indeksoitu samaan tapaan kuin yksikkötyökustannusindikaattori.

Kuviossa 11 huomataan, että eri indikaattorit antavat hyvin samanlaisen kuvan tehdasteollisuuden kilpailukyvyyn kehittymisestä. Näin pitääkin olla, koska tarkoitus on mitata samaa ilmiötä ja indikaattorit poikkeavat toisistaan ainoastaan vertailumaajoukon ja käytettyjen kauppapainojen osalta. Suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuvat sarjat kulkevat lähes identtisesti ja kaikki kolme sarjaa sijoittavat kilpailukyvyyn huipun vuoteen 2007. Hieman indikaattorista riippuen, tehdasteollisuuden kilpailukyky on ollut viime vuodet vuosien 1995–2012 keskiarvon tuntumassa (kuvio 11). Tukuseton perinteiselle indeksille vuotta 2012 koskevat tiedot ovat saatavilla vasta myöhemmin kuluvana vuonna. Komission indikaattoreiden mukaan viime vuonna tehdasteollisuuden suhteellinen kilpailukyky pysytteli vuosien 1995–2012 keskiarvon alapuolella.

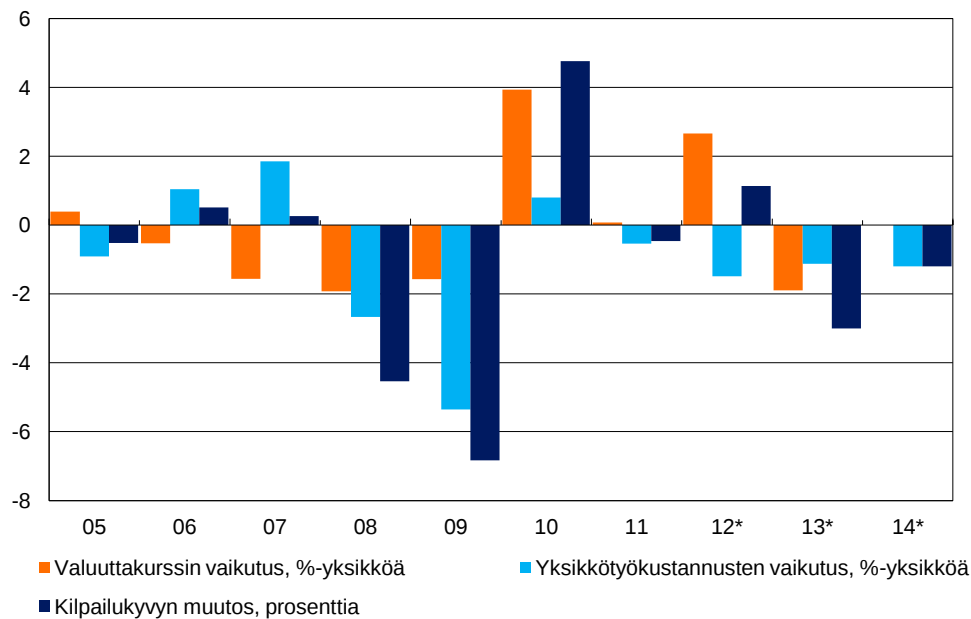
Kuvio 11. Tehdasteollisuuden indikaattoreita

Lähde: BLS, BIS, Euroopan komissio, OECD, VM

Kuvio 12 kuvaa koko talouden kilpailukyyn kehitystä vuosina 2005–2014. Kuviota tulkitaan samoin kuin kuviota 10. Kuviosta nähdään, että koko talouden kilpailukyky on kohentunut merkittävästi viimeksi vain vuonna 2010, jolloin talous toipui finanssikriisin jälkeisestä taantumasta, mutta tuolloinkin valuuttakurssin muutoksella oli tuntuva vaikutus kilpailukyyn kohenemiseen. Tänä vuonna sekä valuuttakurssi, että suhteelliset yksikkötyökustannukset aiheuttavat kilpailukyyn heikkenemisen. Ensi vuonna kilpailukyyn ennustetaan heikkenevän edelleen, kun suhteelliset yksikkötyökustannukset kohoavat kilpailijamaita nopeammin.

Kuvio 12. Koko talouden kustannuskilpailukyky

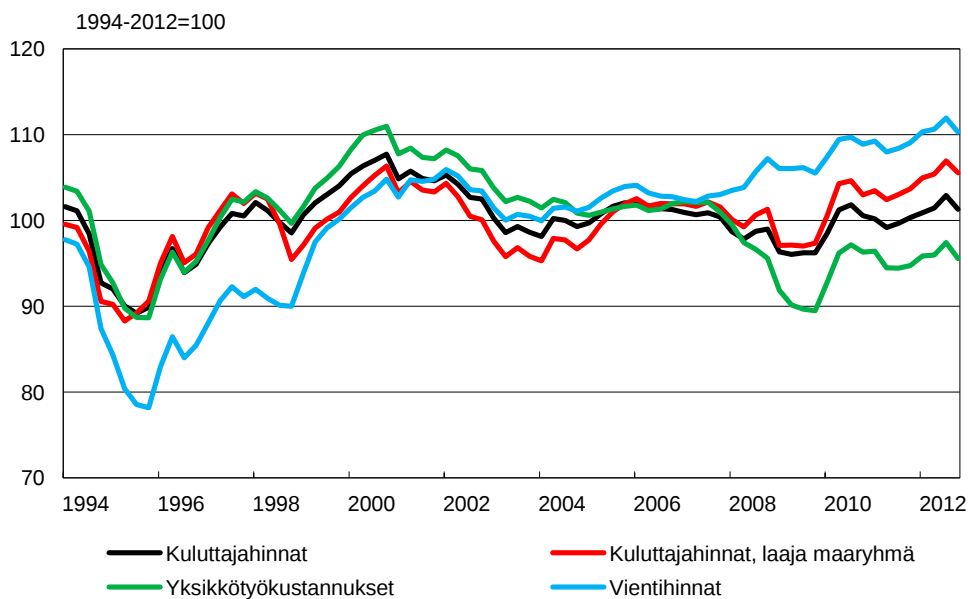
Lähde: Euroopan komissio

Muut koko talouden kilpailukyvyyn indikaattorit

Yksikkötyökustannuksia on käytetty yleisimmin kilpailukyvyyn mittarina, koska niiden on perinteisesti katsottu heijastavan parhaiten eroja eri maiden tuottavuus- ja kustannuskehityksessä. Kuviossa 13 esitetään muita suhteellisen kustannustason mittareita, kuten suhteellisia kuluttajahintoja tai suhteellisia vientihintoja.

Viime vuosina koko talouden indikaattorit ovat osoittaneet kilpailukyvyyn myönteistä kehitymistä. On syytä muistaa, että nämä indikaattorit sisältävät valuuttakurssin muutoksen vaikutuksen, ja viime vuosina se on tukenut Suomen kilpailukyvyyn myönteistä kehitystä. Suomen vientihintojen trendinomainen aleneminen suhteessa kilpailijamaiden vientihintoihin 2000-luvun alkupuolelta lähtien on huomionarvoista. Tämän ilmiön kääntöpuolella on se, että positiivisen tuottavuuskehityksen hyödyt ovat valuneet ulkomaille halvempien tuotteiden muodossa. Kuluttajahintojen avulla tarkasteltaessa kustannuskilpailukyky on lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa. Jos kuluttajahintoja verrataan laajaan 41 maan ryhmään, kehittyvien talouksien nopeamman kustannusten nousun rinnalla Suomen kuluttajahintojen nousu jää suhteellisesti hitaammaksi. Yksikkötyökustannusten avulla tarkasteltu koko talouden kilpailukyky on ollut pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella viime vuodet.

Kuvio 13. Koko talouden kilpailukykyindikaattoreita

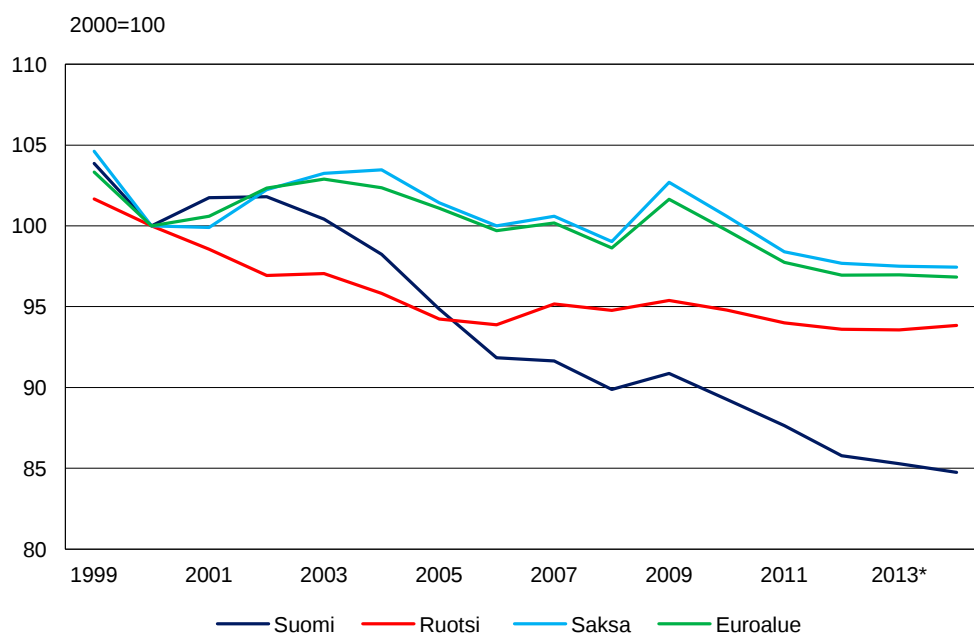
Lähde: Euroopan komissio

Kilpailukyky ja tulonmuodostus

Kilpailukykyä voidaan tarkastella suhteellista kustannustasoa mittaavia indikaattoreita laajemmin. Koko talouden tasolla hyvä kilpailukyky heijastuu yritysten kannattavuuteen, myönteiseen talouskasvuun ja materiaalliseen hyvinvointiin. Yrityksissä pitkällä aikavälillä kannattavuutta ja kilpailukykyä määrittää keskeisesti tuottavuuden kehitys. Lyhyellä aikavälillä kannattavuuteen vaikuttavat myös lopputuotteen myyntihinta ja tuotantokustannukset, kuten raaka-aineiden, energian, työpanoksen ja muiden tuotantopanosten hinnat. Helmikuisen raportin tapaan seuraavaksi tarkastellaan vaihtosuhdetta, työvoimakustannusten osuutta arvonlisäyksestä eri toimialoilla sekä väli tuotteiden ja työvoiman yksikkökustannuksia tuotannossa.

Vaihtosuhte kuviossa 14 kuvaa Suomesta vietyjen tavaroiden ja palveluiden ja Suomeen tuotujen tavaroiden ja palveluiden hintojen kehitystä kansantalouden tilinpidossa. Vaihtosuhteen kehitys vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn ja kannattavuuteen vientiyritysten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksen ja ulkomailta ostettujen välipanosten luomien kustannuspaineiden kautta. Suomen vaihtosuhte on heikentynyt merkittävästi 2000-luvulla. Erityisesti kallistuva energia on heikentänyt vaihtosuhteen kehitystä, sillä energiahyödykkeiden osuus on selvästi suurempi tuonnista kuin viennistä. Toisaalta Suomelle tärkeiden elektroniikkatuotteiden ja metsäteollisuuden tuotteiden hinnat ovat laskeneet maailmanmarkkinoilla. Koska elektroniikkatuotteiden osuus koko tavaraviennistä on laskenut merkittävästi 2000-luvun alkupuolelta, sen negatiivinen vaikutus vaihtosuhteeseen on pienempi tulevaisuudessa. Ennusteet kuviossa 14 vuosille 2013–2014 ovat Euroopan komission kevätennusteesta.

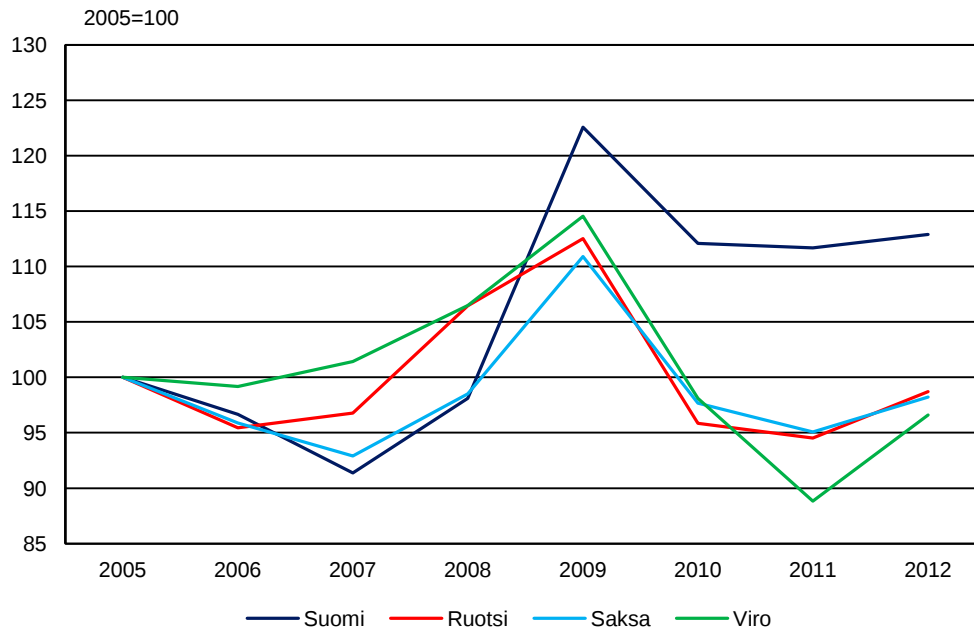
Kuvio 14. Vaihtosuhte

Lähde: Eurostat, Euroopan komissio

Tuonti- ja vientihintojen kehityksen vaikutusta yritysten kannattavuuteen ja palkanmaksuvaraan voi tarkastella reaalisilla yksikkötyökustannuksilla, jossa työvoimakustannusten kehitystä verrataan euromääräiseen arvonlisäykseen (kuvio 15). Tämän luvun alussa esitetty nimellisten yksikkötyökustannusten tarkastelu ei huomioi vaihtosuhteen heikkenemisen vaikutusta. Reaalisilla yksikkötyökustannuksilla tarkasteltuna, Suomen tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky suhteessa muihin maihin näyttää heikentyneen vielä enemmän kuin nimellisillä yksikkötyökustannuksilla mitattuna, erityisesti vuonna 2009. Viime vuonna tilanne on suhteellisesti hiukan korjaantunut, koska kilpailijamaiden reaaliset yksikkötyökustannukset ovat kohonneet nopeammin kuin Suomessa. Ero vuoden 2005 jälkeisessä kehityksessä valikoituihin kilpailijamaihin on suuri.

Kuvio 15. Reaaliset yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudessa

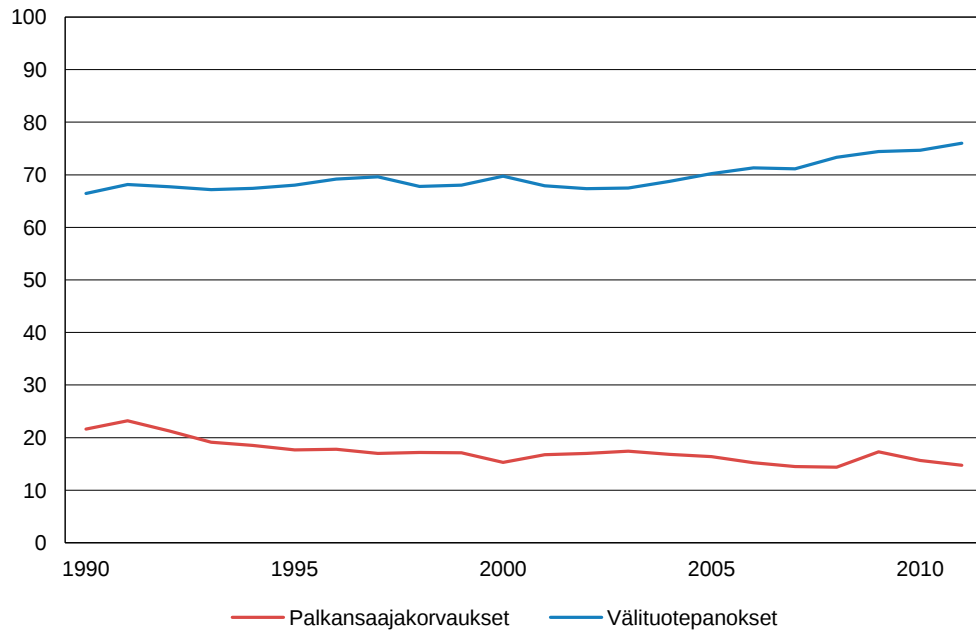

Lähde: Eurostat, VM

Yksityisellä palvelusektorilla eli muilla kuin alkutuotannon, laajan teollisuuden ja rakentamisen toimialoilla tai julkisella sektorilla, sen sijaan reaaliset yksikkötyökustannukset ovat kehittyneet vuoden 2005 jälkeen samaa tahtia kilpailijamaiden, mm. Ruotsin ja Saksan, kanssa. Kaikissa näissä maissa reaaliset yksikkötyökustannukset ovat lähellä vuoden 2005 tasoa.

Välipanostuskustannusten huomioiminen kilpailukyvyyn osatekijänä on entistä tärkeämpää, sillä niiden osuus teollisuusmaiden välisessä kaupassa vaihdettavien tuotteiden tuotantokustannuksista on pitkällä aikavälillä kasvanut. Myös Suomessa välituotepanosten osuus on kasvanut ja työvoimakustannusten osuus pienentynyt (kuviot 15 ja 16). Suomen tehdasteollisuudessa välituotepanosten osuus tuotoksen (myynnin) arvosta oli 76 % viime vuonna. Ulkomailta ostettujen välipanosten kallistuminen on yksi vaihtosuhtekehitykseen vaikuttava tekijä. Välituotepanoksista huomattavan suuri osa on kuitenkin kotimaisia. Tehdasteollisuudessa n. 60 % välituotekäytöstä on kotimaista. Välituotekustannukset vaikuttavat siten yritysten kannattavuuteen ja kilpailukykyyn paitsi tuonti- energian ja raaka-ainehintojen kautta, myös esimerkiksi vuokrien ja liikkeenjohdon palvelujen hintakehityksen välityksellä.

Kuvio 16. Palkansaajakorvaukset ja välituotepanokset tehdasteollisuuden tuotoksessa

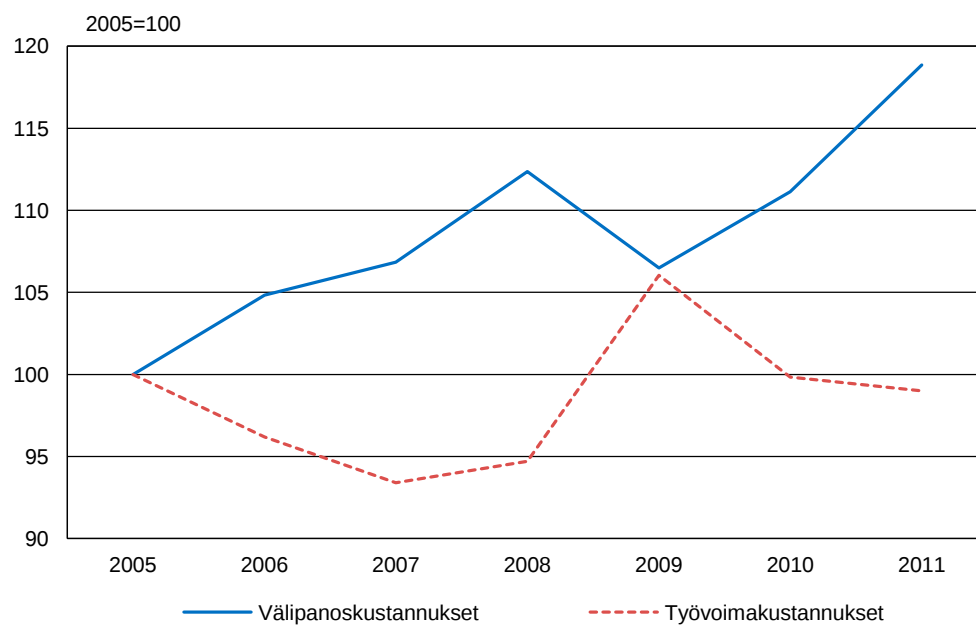

Lähde: Tilastokeskus

Välituotepanosten luomia kustannuspaineita voidaan tarkastella mittaamalla, kuinka paljon yhden tuotteen valmistamisesta syntyy välituote- ja työvoimakustannuksia³ (kuvio 17). Näin tarkasteluna Suomen tehdasteollisuudessa kustannuspaineet ovat viime vuosina tulleet vielä enemmän välituotteiden kuin suorien työvoimakustannusten puolelta. Tehdasteollisuuden työvoimakustannukset ovat nousseet 2000-luvulla tuotoksen hintaa nopeammin paitsi vuonna 2010. Myös välipanosten hinnat ovat pääosin nousseet tuotoksen hintaa nopeammin. Tuotoksen hinta on noussut 2000-luvulla keskimäärin 0,6 %, suorat työvoimakustannukset 3,9 % ja välipanosten hinnat 1,8 %. Vuosina 2010 ja 2011 yritysten kustannuspaineet ovat tulleet erityisesti välipanosten puolelta. Tässä yhteydessä on huomattava, että välituotepanokset sisältävät melko paljon epäsuoria työvoimakustannuksia, joita voidaan arvioida tarkastelemalla eri tuotteiden palkkasisältöä. Näin arvioiden, tehdasteollisuuden kotimaisista välituotepanoksista miltei 40 % on palkkoja.

³ Välipanostekustannus (käyvin hinnoin) jaettuna tuotoksen määrällä (kiintein hinnoin).

Kuvio 17. Välipanostus ja työvoimakustannus tuotosyksikköä kohden

Lähde: Tilastokeskus, VM

Liitetäulu 1

Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain.									Keskimäärin		Yhteensä	
Euroalue	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,6	3,3	1,4	1,6	2,1	1,6	1,8	1,9	2,3	1,9	36,9	3,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	0,0	0,1	-0,2	--	--	--	--	--	--	--	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,8	3,3	1,3	1,8	--	--	--	--	--	--	--	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,2	-0,4	-2,6	2,5	1,2	0,1	0,3	1,0	0,6	0,6	9,3	1,3
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,4	3,7	4,1	-0,8	0,9	1,5	1,6	0,9	1,6	1,2	25,3	2,5
Itävalta	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,1	3,2	1,7	1,2	1,9	3,0	2,1	1,9	2,1	2,0	34,2	4,0
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	-0,3	0,1	0,1	0,0	3,0	--	--	0,1	--	1,4	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,3	3,5	1,7	1,1	1,9	0,0	--	--	2,0	--	32,4	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,9	-0,5	-3,1	1,2	1,0	-0,3	-0,1	0,8	0,9	0,4	12,7	0,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,2	3,7	5,0	0,0	0,9	3,3	2,2	1,1	1,3	1,6	19,1	3,3
Belgia	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,4	3,6	1,2	1,4	3,1	3,3	2,4	1,1	2,7	1,7	45,1	3,4
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,6	0,1	0,6	0,1	-0,2	3,3	--	--	0,3	--	4,0	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,8	3,4	0,6	1,2	3,3	0,0	--	--	2,4	--	39,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,2	-0,8	-2,6	1,7	0,5	-0,4	-0,1	0,6	0,7	0,3	9,5	0,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,2	4,4	3,9	-0,3	2,6	3,8	2,4	0,5	2,0	1,4	32,5	2,9
Saksa	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	0,8	2,1	0,2	2,4	3,0	2,3	2,4	3,1	1,4	2,7	21,0	5,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,6	-0,2	0,2	0,1	-0,3	-0,1	--	--	-0,1	--	-1,3	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,4	2,3	0,0	2,3	3,3	2,5	--	--	1,5	--	22,5	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	-0,1	-5,2	3,6	1,6	-0,4	-0,1	1,3	0,7	0,6	10,0	1,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-0,8	2,3	5,6	-1,1	1,4	2,8	2,5	1,8	0,7	2,1	10,0	4,3
Espanja	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	4,6	6,7	4,3	0,2	0,5	-0,5	1,4	0,1	2,7	0,7	45,7	1,4
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	0,6	0,1	-1,5	0,5	-0,5	--	--	0,0	--	0,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	4,7	6,1	4,2	1,7	0,0	0,0	--	--	2,7	--	45,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,4	1,0	3,0	2,2	2,0	2,9	2,0	1,0	0,8	1,5	12,0	2,9
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	4,1	5,6	1,3	-2,0	-1,5	-3,4	-0,6	-0,9	1,9	-0,7	30,1	-1,5
Ranska	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,5	2,6	1,8	2,3	2,9	1,9	1,3	1,5	2,6	1,4	44,2	2,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	0,0	0,2	-0,1	0,4	1,9	--	--	0,1	--	1,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,6	2,6	1,5	2,4	2,4	0,0	--	--	2,6	--	42,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,9	-0,6	-1,9	1,8	1,6	0,2	-0,1	0,7	0,7	0,3	10,9	0,6
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,7	3,2	3,7	0,5	1,3	1,6	1,4	0,8	1,9	1,1	30,0	2,2
Italia	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,0	3,0	-0,1	2,2	1,1	0,0	0,9	1,5	2,0	1,2	31,8	2,5
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0	--	--	-0,1	--	-1,6	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,0	2,6	0,1	2,2	1,1	0,1	--	--	2,1	--	33,9	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,4	-1,4	-3,9	2,5	0,1	-2,1	-0,6	0,8	-0,3	0,1	-3,6	0,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,6	4,5	4,0	-0,2	1,1	2,1	1,5	0,8	2,3	1,1	36,7	2,3
Alankomaat	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,0	3,4	2,1	1,2	1,5	1,1	2,5	2,2	2,8	2,4	47,8	4,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,3	0,3	0,1	0,3	0,2	0,4	--	--	0,3	--	3,8	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,3	3,0	2,1	1,0	1,3	0,7	--	--	2,6	--	42,3	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,3	0,3	-3,0	2,0	0,3	-0,8	0,8	1,0	0,7	0,9	10,9	1,8
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,6	3,0	5,3	-0,8	1,2	1,9	1,7	1,2	2,1	1,4	33,3	2,9
Suomi	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	2013e	2014e	99-12	13e-14e	99-12	13e-14e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,7	4,4	2,3	1,8	3,4	3,0	3,3	3,4	3,1	3,3	53,9	6,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	0,0	-0,6	-0,8	0,2	-0,1	--	--	-0,2	--	-3,4	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,8	4,4	2,9	2,6	3,3	3,2	--	--	3,4	--	59,2	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	3,1	-2,2	-6,1	3,4	1,7	-0,5	0,7	0,8	1,1	0,7	16,1	1,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,5	6,7	9,0	-1,6	1,8	3,6	2,6	2,5	2,0	2,6	32,5	5,2

Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden osamäärän avulla.* Vuodet 1999–2010

Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (toukokuu 2013)

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI

PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO

p. 02951 6001

f. 09 1602 2165

julkaisut@vnk.fi

www.vnk.fi/julkaisut